

Luceafărul

Săptămânal de literatură. Nr. 22 (422), serie nouă. Miercuri 9 iunie 1999. Preț: 3.000 lei

GEORGE CĂLINESCU

„Nu numai opera, dar și legendele create în jurul existenței lui G. Călinescu au impus o arhitectură de stil baroc, o aglomerare de metafore latente, un sincretism de jocuri ciudate, cu voluptăți severe.“ (Emil Manu)

KURT VONNEGUT

Mai știi încă oamenii că vor muri mai devreme sau mai târziu? Nu. Din fericire, după umila mea părere, au uitat asta.

VIOREL MARINEASA

Unele lucruri vin prea târziu. De pildă, Parisul trebuie să-l vezi la douășceva de ani, nu la 50. Pe de altă parte, sunt ispitit mereu să polemizez cu acel universitar constipat care-l disprețuiește generic pe omul Eminescu (cel cu studiile neterminate), dar își clădește cariera pe opera acestuia.

MUȘCĂTURA GINGIILOR (II)

Cei care s-au adăpostit sub firme roșii și au cântat în struna celor puternici n-au cum să înțeleagă manevrele și scenariile din spatele ușilor închise. Sau, dimpotrivă, devenind complicii acestora, în morții ca acel trecut negru să fie uitat. Agresivitatea lor ulterioară, când normal ar fi să tacă măcar, le trădează și mai abilită propensiunile vindicative. Dacă nu s-a grăbit să facă un dosar (că tot sunt la modă fișele și conexiunile de sub dictatură!) al scrierilor sale, vizate și topite sub cenzură, asta nu înseamnă că Marius Tupan n-ar avea destule acte și argumente să demonstreze că au fost destui creatori care au ieșit din front în timpul ceaușismului, perioadă atât de regretată de unii, printre ei, se pare, și cel care se ascunde sub Interim-ul de la Adevărul. * Păcălelite, mtracolul subliniate de Interim, deci, puse sub semnul ironiei, au fost pe-atunci, căci trebuie să recunoaștem, complicei se aflau și pe la cenzură, mai puțini la organul partidului, acolo unde lucrau (și acționau!) tovarăși verificali, fideli cauzei comunismului, gata oricând să se jertfească (!) pentru binele conducătorului iubit. Un proces real al comunismului, cu date și fapte netrucate, ar da la iveală multe cozi de topor, destui fripturiști și servitori de profesie. * Dar să nu ne depărtăm de frazele veristului, care trădează nu numai obsesiile acestuia, ci și căderile (decăderile?) revanșarde. Și, înainte de toate, o puerilă înțelegere a operelor literare. Fiindcă Marius Tupan își dezvăluia intențiile inițiale, atunci când a făcut aluzie la statura morală și fizică a lui Ceaușescu, prefăcându-se că îi avea în vedere pe Hitler și Stalin, impetuosul scânteist nu întârzie să mai lanseze o mostră a meditațiilor sale persuasive. „Din câte-mi aduc aminte, romanul n-avea ilustrații (păcat, ar fi înțeles și Interim-ul în ce domeniu se găsește! - n.n.), așa că era dificil să-l identificăm pe Ceaușescu purtând mustața lui Stalin”. * Dacă veristul ar fi citit cu atenție - și-n întregime - interviul comentat cu atâta pasiune, ar fi aflat că și alte strategii ale autorului îl conduceau pe cititor să identifice în Marele Cuceritor (nume ironic ales!) pe cel care ne-a tiranizat un sfert de veac. Când își fuge pământul de sub picioare, încerci să te agăți de orice, doar-doar nu vei fi tăntit la pământ. Situație în care se află și Interim-ul de serviciu, pe care nu putem decât să-l compătimim. Fiindcă, în spațiul pe care-l ocupă în revista sus-pomenită, inventează și alte scenarii false, face și alte aluzii nedemne, numai pentru a ține și el trena istoriei. Numai că, atunci când nu mai ai dinți, folosești și gingiile, iar mușcătura acestora provoacă dureri numai celor care le folosesc.

Editori:

■ Uniunea Scriitorilor din România

■ Fundația Luceafărul

Cu sprijinul Fundației Soros pentru

o Societate Deschisă și al Ministerului Culturii

Redacția:

Laurențiu Ulci (director)

Marius Tupan (redactor-șef)

Liviu Crișan (tehnoredactor)

Simona Galatchi (corectură)

Redacția și administrația:

Calea Victoriei nr. 133, București, sector 1.

telefon 659.67.60.

fax 312.96.93

Cont în lei: Banca Comercială Română, filiala

sector 1, Calea Victoriei nr. 155.

Număr de cont: 451030121163

Cont în valută: 472161601590

Tehnoredactare computerizată:
FUNDAȚIA LUCEAFĂRUL

Tipar: SEMNE '94

Abonamentele se pot face la toate oficiile poștale din țară. Revista noastră este înscrisă în Catalogul publicațiilor la poziția 2048.

putem fi citați pe internet la adresa:

<http://bic.romlit.ro/email/luceafarul@bic.romlit.ro>

CUM E NATO?

de HORIA GÂRBEA

Cine e de vină pentru imaginea pe care ne-am făcut-o despre gaborii din New York? Că ar ar fi niște tipi duri, curajoși, bazați pe intuiții fulgerătoare. Dacă fi să te iei după majoritatea filmelor de la Hollywood, ar rezulta că un tablagiu din New York are sub chipiu atâtea circumvoluțiuni cât tot IGP-ul nostru la un loc. Un polițai de-acolo se bate cu tot ce-i rău de la Godzilla, Aliens și UFO-ști până la aurolacii din Central Park și îi răzbește cu o mână. Iar la urmă se lipește și de o tipă frumoasă. Dacă întâmplător moare la datoric, este îngropat în sicriu cu mânăre și cu steagul lui Bill pe capac iar colegii îl răzbuună imediat.

Ei, dar după un timp, americanii s-au apucat să dea jos statuia polițistului lor național în filme precum „Academia de poliție” și alte parodii din acestea unde omul legii umbliă prin pomi după mâțele babelor din Long Island. Probabil, zic și eu, precum Caragiale, adevărul e la jumătate: sunt la New York polițiști și mai așa, și mai așa. Ca peste tot în lume. Imaginea cea mai probabilă a agentului? Nici Superman tare ca stâncea, nici fleț de tot. Infractorii ca să folosească termenul consacrat, sunt și ei, probabil, mijlocii. Nu-s aprigi să-ți faci părul măciucă, gen moșulică ăla din „Tăcerea mieilor” dar nici ca șuții din Obor. Adică sunt oameni relativ normali într-o faună totuși diversă și pot fi dați în vilcag tot de oameni normali care au și ei necazurile lor, nu se gândesc numai cum să-i prindă.

În numele acestei situații îți mai dispar complexe față de americani. Numai că, și așa, să hăgăm bine de seamă, ei îi prind pe toți măgarii de bandiți. Ceca ce la noi, cel puțin în mileniul ăsta, nu e cazul.

Dar NATO cum o fi? Tare ca stâncea sau, cum scrie pe ziduri de la o vreme, „o dictatură de asasini”. Eu cred că e pe la mijloc, și mai așa, și mai așa. Îl mitizăm tot noi și-n sus și-n jos.

acolade

HOARDA ANALIȘTILOR

de MARIUS TUPAN

Inteligența (imaginea) unor Irozătoare care atacă un borean cu murături, ținându-se de coadă - să nu moară vreunul în saramură, atunci când, alunecând pe sticlă, nu se mai poate întoarce în galerii - m-a amuzat dar m-a și obligat să meditez la fenomenele similare din comunitățile (coloniile) umane. Hora analiștilor, în special a șefilor de ziare, la emisiunile televizate, dar și radiodifuzate, stârnește amuzamentul nicidecum interesul, cum ar putea ei înșiși să creadă. Unii, vizați dar puțin avizați, își dau aere și de creatori autentici, mai ales atunci când tot ce-au compus în domeniu nu sare mai departe de opera unui Ion Popoșin sau Dimitrie Rachici. Dar, stupoare! Ne avertizează că numai în această calitate s-au lăsat convinși pentru a ne împărtăși câte ceva din mărețele lor realizări. Imediat ce-i ascuți, fiindcă viul grai aruncă în eter multe complexe și ifose, îți dai de îndată seama câte parale fac. Vocabularul, redus la câteva zeci de cuvinte, pronunția lamentabilă, ca și ticurile verbale (deci, așadar, prin urmare - numai faruri călăuzitoare!) sunt calitățile lor intelectuale, iar agresivitatea cu care-și asaltează interlocutorii,

repertoriul frust și mahalagesc uneori, dau întreaga măsură a hoarde ce nu înspre micul ecran trebuie să migreze, ci în cu totul altă parte. Sigur, dacă-ți arunci o privire și-n trecutul lor, dar și-n foile matricole, vei avea multe surprize. Oboseala și amneziile, simulate multe rânduri, sunt, de fapt, reacții de semidoctii, vibrațiile unor hău culturale. Plasați pretimpuriu în fotolii de demnitari (!) n-au avut vreme să-și peticească straiel. Dacă reușesc să răsfoiască o carte nu scapă prilejul să vorbească și să ne vorbească despre aceasta, numai pentru a puncta la impresia artistică. Ba chiar și să sesizeze contra-versele și strategiile precare a tipăriturii. Deh, sunt analiști, și numai politici, și de părerea lor ține cont. Abia atunci își trădează primitivismul și superficialitatea. Dar cine să-i denunțe, când hoardele lor controlează cu atenție masa media și sar ca lei de le se atacate coloniile. Cine-i urmăresc seară de seară, vârați în tot soiul show-uri, căci ei sunt capabili să în dezbatere orice subiect, descoperă și alte metehne, atât hazlii, cât nu te poate întâmpla decât râsul. Săraca noastră presă bogată!

RENASCENTISMUL

de CAIUS TRAIAN DRAGOMIR

Este uimitor cum se produce, totuși, un anumit progres al umanității, mai exact, cum se ajunge la situația ca adevăratul vector al briei să fie progresul, chiar dacă aparențele pledează, nu rareori, împotriva. Istoria văzută ca dezvoltare este o perspectivă a cărei contestare - cel puțin la scară globală - nu poate conduce decât la concepții, teorii sau teze penibile și rudimentare. Totuși, chiar dacă vom considera Evul Mediu dintr-un punct de vedere specific și total diferit de acela aplicabil perioadelor care îl preced sau îl urmează, considerând că progresul, într-un asemenea caz, implică schimbarea parametrilor și referențialelor fenomenului, putem să remarcăm fără dubii că Renașterea - mișcare și epocă stând în chip expres sub aceleași criterii de judecată și valorizare ca și Antichitatea - nu este nici pe departe ceea ce a fost Antichitatea clasică. Giganticul, fabulosul Michelangelo nu este, totuși, Praxiteles și cu atât mai puțin, Fidias. Shakespeare, genialul, marele geni al lumii moderne, nu este totuși Sofocle și nici un caz Eschil. Dante, neîndoiește, nu este Homer. Rămâne pictura, care ar putea marca o evoluție, dar nu putem fi siguri întrucât nu știm ce a reprezentat într-adevăr pictura antică, din care ceea ce a rămas este atât de puțin și de întâmplător. Filozofia Renașterii, cea de până la Francis Bacon și René Descartes, este cel mult o expectabilă realizare de școală, chiar în comparație cu filozofia medievală; în această privință, oricum, Antichitatea este fără egal. Arhitectural, Renașterea pare, față de Grecia lasică, pur și simplu barocă. Și totuși, o mișcare înainte are loc. În ce constă ea?

Renașterea însemna, înainte de toate, unirea între strictă a persoanei și a ideii. În Antichitate persoana a existat prin aderență la Zeu; în lumea medievală locul persoanei îl ocupă biserică; în Renaștere, persoana și ideea sunt una; în epoca statelor centralizate ale elasicismului, persoana deră la suveran; în Iluminism omul se identifica societății și eventual, națiunii; în Modernism,

individul aderă doar la sine, pentru ca în Post-modernism el să se regăsească în celălalt. Caracterele personalității renașcentiste sunt cele ale ideii: universalitatea, sinteza concretului și abstractului, omniprezența, evidența strălucirii și valorii. Ceea ce fascinează în renaștere este omul.

Cel puțin într-un sens, istoria este, în chip neîndoiește, progres: umanitatea acumulează - valori, concepții, idei, tehnici, formule de existență și de manifestare ale personalității. Tipul antic de personalitate nu se mai întâlnește astăzi și totuși întreaga structură a umanului poartă amprenta acelei variante, în care s-a împlinit cândva Personalitatea renașcentistă este o obligație pentru orice cultură, în oricare din epoci - cu atât mai mult lucrurile stau astfel atunci când apare o criză a ființei umane, atunci când omul nu mai reușește să își definească, în condiții de minimă coerență identitatea și perspectivele sale. Modernitatea este, în esență, o criză a personalității - omul încearcă să se raporteze exclusiv la sine și astfel, se izolează până la autism. Dacă totuși mai bine de o sută de ani - deci, până la jumătatea acestui secol - personalitatea reușește să își ascundă eșecul este, pe de o parte, pentru că tipul actual este contaminat de reminiscențele formelor anterioare și pe de altă parte, prin aceea că, așa ca întotdeauna, slăbiciunea profundă se convertește într-un gen de exuberanță a aparenței. Personalitatea postmodernă aparține adevărului imediat al relației și faptei, rafinamentului și eticii, însă acestea nu sunt calități dinamice. Pare dificil de stabilit cine - sau ce - va duce mai departe istoria. Cine aduce forța, în existența umană? De bună seamă, principiul renașcentist și, implicit, personalitatea renașcentistă - desigur, dacă ele există, dacă sunt încă vii, în cadrul unei culturi, într-o anumite vreme.

În lumea actuală - în marca cultură a Occidentului - reperele personale tind către dimensiunea nulă. Acum câteva decenii, la o recepție, Lady Asquit spunea: „problemele lumii,

acum, provin din faptul că nu mai există încă un Winston Churchill”. Economia mondială nu are astăzi un om de capacitate lordului John Maynard Keynes. Un alegător francez, întrebat de televiziune cu cine va vota, răspundea: „am votat cu De Gaulle și cu Mitterand, pentru că aceia erau oameni mari - aceștia de acum nu știu cine sunt”. După dispariția lui Sartre vocea nici unui scriitor nu a mai cutremurat pozițiile unor guverne democratice; după dispariția lui Hemingway nici unui scriitor nu i se mai așteaptă scrierile, anunțate cu un an înainte, de către cititorii unei întregi planete. Personalitatea este erodată de replicarea ei către sine, de autismul modern, de incapacitatea largă de a transgresa către postmodernism, de izolarea culturală a ființelor umane. Războiul culturilor nu va avea loc pentru că fiecare om ajunge să fie o formulă culturală proprie și separată.

În România, postmodernismul - cu excepția unor elemente literare mai curând schițate - este inexistent, iar spiritul de renaștere pare cu totul dispărut. Relația persoană-idee, de tip renașcentist, poate avea aspecte de o enormă subtilitate dar, în primă instanță, ea se reduce la ceva foarte simplu: la fundamentul cultural al personalității și comunicării. Nu este întâmplător că omul politic Churchill și-a făcut studiile în cele mai bune școli din țara sa, că și-a completat experiența în Afganistan și în Africa de Sud. Fizicianul Einstein a fost - ca și Newton - un mare filozof. De Gaulle și Mitterand au excelat ca oameni de literă. Scriitorul Sartre este unul din marii filozofi ai secolului, iar Hemingway a cutreierat lumea, ca reporter și om de acțiune și conștiință.

Cu totul devotați principiului talentului - și evident, celui al genialității - să refuzăm produsele de tip cultural în spatele cărora nu reușim să identificăm, într-o formă sau alta, cultura. Cred că datorită intelectualului român de astăzi este să se întrebe, în fața unei poezii sau a unui roman, a unei picturi sau a unui studiu științific - fie ele proprii sau ale altora: la urma urmei, câtă cultură încorporează? Abia când întrebarea aceasta devine subînțeleasă, vorbim de talent și de geniu.

minimax

REGĂSIREA DUȘMANULUI (IV)

de ȘERBAN LANESCU

„Embodiment de C. Iordache revoluționarul” să dea „o altă definiție, decât cea a ipocrizilor „dominante, războiului din Balcani”, sociologul maxim în viață al românilor, I. Bădescu, a emanat o simplă explicație a luptei ce s-ar duce „Între două concepții opuse despre om și lumea în zăvălul ei adânc”. Adâncă zicere! Și ce apăsătoare mai cu seamă într-o asemenea interpretare este că probează un travaliu de abstractizare ieșit din comun, adică să faci, să îți faci abstracție de toate atrocitățile ce se petrec de zece ani în fosta Iugoslavie și, de asemenea, să faci abstracție de atitudinea Occidentului, până acum refuzându-și cu ostință intervenția în forță împotriva regimului illoșevici, la fel cum nu s-a amestecat nici în lupta pentru putere de la Belgrad și contribuind astfel, poate vinovat, la procesul de illoșevizare.²¹ Prin urmare, deși desconsiderarea identității profesate de viziunea bădesciană o face cu accesibilă, acceptând-o totuși cu interes viziv (sau ca și cum ai exclama „Mă rog, ia să vedem ce-o fi vrând să zică!”) se ajunge încă la interogația către deslășirea celor două concepții ce s-ar afla în luptă, una din ele fiind identificată săptămâna trecută și anume democrația liberală ale cărei valori constitutive, ca și atunci când sunt aduse până în planul ațiilor internaționale au într-adevăr drept consecință un proces tendințial de globalizare și, unora, le provoacă indigestii intelectuale

severe. „Globalizarea, ce este globalizarea?” întreabă C. Iordache și mai departe burzuluiala a capăt accentuate amintind de învățământul politico-ideologic: „Formula unui nou imperialism? O lovitură de forță dată de puterea Profitului cu orice preț, împotriva dreptului la suveranitate?”, iar dacă apuca să citească - dar cum, când are atâta de scris? - broșura lui Zygmunt Bauman, *Globalization*, tradusă recent la editura Antet, probabil că revoluționarul s-ar fi stropit încă mai amar. Or, de ce atâta înverșunare împotriva globalizării se poate afla imediat din răspunsul fără echivoc al sociologului maxim I. Bădescu la întrebările retorice de mai sus. „Globalizarea este formula de expansiune a civilizației capitaliste. Ea este planetarizarea tehnicii vieții materiale, dar n-are nici o putere asupra tehnicii vieții sufletești, care este cultura.” Aha! Am ajuns iarăși la mai vechiul nostru Dușman: capitalismul. După care, cu grațioasă dezinvoltură, porumbelul își poate lua zborul dincolo de hotarele rațiunii, hârtia suportând orice. „Globalizarea culturii este o imposibilitate a civilizației, însă este o realitate.” De asemenea, sunt de înțeles angoasele provocate de globalizare celor care gândesc și vorbesc doar cu „Noi” fiindcă micuțul „eu” nu le ajunge, sunt foarte de înțeles dacă perspectiva istorică (cel puțin europeană) deschisă de intervenția NATO în Iugoslavia este aceea prefigurată de A. Pleșu într-un interviu din

22: „S-ar putea să intrăm într-o eră în care valorile, principiile dreptului internațional se reanalizează. Care ar fi direcția pe care o putem anticipa? S-ar putea să vină un moment în care drepturile unui individ, ale cetățeanului, ale personajului singular, să aibă aceeași greutate ca drepturile statelor și ale națiunilor (...) S-ar putea să se nască acum un tip de gândire juridică conform căreia marile puteri se pot sesiza nu numai când e vorba de conflicte la nivel de stat, ci și atunci când drepturile individuale, umane sunt încălcate de stat.” Doamne! Păi cum?! Statul?! NAȚIUNEA?! Să nu se mai poată bizui dictatorii aleși de popor în unanimitate pe principiul sacrosant al neamestecului în treburile interne?! Curat, sfârșitul lumii! Că uite d-ai-a profită ungerii cerând să-și pună plăcuțe scrise în limba aia a lor imposibilă! Frați români, împotriva unui asemenea scandal trebuie neapărat (re)acționat ca să Ne apărăm Ființa Neamului! Sfânta Ființă a Neamului! Și tocmăi într-o asemenea reacție, deci opusă globalizării, se include cealaltă concepție despre care face vorbire sociologul maxim I. Bădescu, concepție asupra căreia rămâne a zăbovi în episodul următor.

²¹ Pentru eventualii cititori intrași mai târziu în sală trebuie precizat că este vorba de continuarea comentariului iscat dintr-o pagină a cotidianului *Curentul de vineris* numărul 819 mai a.e.

²² De altfel, pen' c-a venit vorba, ar fi de remarcat, măcar așa într-o notă de subsol, că și noi românii am fost beneficiari ai reticențelor diplomatice occidentale în virtutea cărora regimul Iliescu s-a putut deda nestânjenit unor excese de originalitate guvernamentală, așa ca în martie '90 la Tg. Mureș, sau ca în iunie '90 și septembrie

ROSTUL ZILELOR

de MARIA-LUIZA CRISTESCU

Sunt născută pentru plăcere. Îmi trebuie să-mi fie bine. Îndatorire. Muncă - niște absurdități ale vieții. Le fac de drag sau din plăcere de cineva. De plăcerea de mine. Redusă la ele, așa cum le vrea societatea, traduse prin necesitatea de a supraviețui, mi se par păcate ale lui Dumnezeu. El a făcut Omul ca să-i fie bine Lui și Omului.

Dacă îl chinuie pe om, îl pune la muncă, doar ca să-și întrețină respirația, circulația sângelui, stomacul sătul, e un păcătos.

- Călărește în șaua vieții în ritmul unui galop. Pe cai pursânge. Ca să-i strunești îți trebuie forță, tandrețe, înțelepciune.

- Pasionalitatea (și nu poți vorbi decât pasional) n-are nimic primitiv. Nu gelozia, ranchiuna, adulterul, invidia, ci o mândrie, o noblețe a tot ce simte fiecare. Nimeni nu minte pe nimeni. Nici personajele de la hanuri, servitorii sau despotul Parmei nu sunt priviți altfel decât cu tandrețe.

- Sunt atâtea capodopere ale lumii despre mizeria sufletului, urii, instinct ucigaș, ambiție, vanitate. Scormonirea urâtului e benefică pentru înlăturarea lui.

Dintre suneri, sunete, omul natural le-a emis întâi pe cele care se numesc suspin, oftat, râs, hohot de plâns, chiot de victorie, sau urlet de durere. Nu era încă o muzică, ci o rudimentară exprimare a cosmosului din el. Muzica le-ar fi numit distonanțe în copilăria ei, în codurile tribale ale începuturilor.

Dar, apoi, în milenii, apoi peste secole, unul după altul, compozitorul s-a deschis, cuprinzător, la tot ce e sunet. Mai întâi, imnul și implorarea către vânt, ploaie, soare. Apoi, tonalitățile plăcerii urechii și ale grației aristocratice. Și, apoi, repede, creatorul de muzică s-a lăsat locuit, de toate sunetele lumii din cer și de sub pământ. Poate doar Mozart e cel care, și sper să nu jignese timpanele admirabile ale melomanilor, și-a îngăduit să nu se opună: să nu considere grosolane, nedemne sau rușinate suneri care, cu vorbe de scriitor, se cheamă suspin, schelălăit, pufnit de râs, miorlăit viclean. În area sa, pentru a salva lumea, le-a primit pe toate.

Puterea, democratică sau autoritară se vrea „luminată” de fațetele prețioase ale splendorii pe care doar artistul i-o poate da.

Împărați sau președinți și-au sporit, suspect și grațios aurirea puterii prin cultură.

- Metafora despre geniu e, de obicei, cea faustică. Geniul a semnat pactul, și-a oferit sufletul în schimbul nemuririi. Să nu uităm că Faust sau altfel, fie cum numit, este îngerul căzut: îngerul preferat al Creatorului. El plătește ce e mai prețios în om: harul de a bucura sufletul oamenilor.

- Despre muzică doar șoptă sfioasă. Cuvintele - sunete deformate: un fel de elefanți sau dinozauri ai sunerilor inițiale.

Doar un geniu al poeziei cuvintelor poate

scrie, vorbe despre muzică, pe măsura ei. Singurul exemplu pe care l-am putea găsi este al spiritului german Thomas Mann. În *Doctor Faustus* folosește chiar această teză: necesara damnare a artistului, muzician sau altfel, damnare - dumnezeiască ar trebui spus, este o sută de pagini de literatură. Un roman, despre o sonată a lui Beethoven.

O dramă, cu conflict, personaje. Un zbucium-poveste în sine.

Mai târziu, în vremurile apropiate, gândiți-vă puțin. Nu e cumva suspect că Shakespeare, om cu viață publică, actor și prieten al frumoșilor aristocrați, autor a zeci de piese jucate în fața reginei, nu e cumva curios, ba chiar dubios, că în acea lume bine organizată birocratic, și în cifre și în tot ce putea fi valoare, pentru o țară ca Anglia care lupta să devină o putere, tocmai Shakespeare nu are o biografie?

E nedreaptă și revoltătoare lumea și e haotică, dragul meu, dacă alăta inteligență nu mă poate apăra de năvala vicleană a sentimentelor. Ce e mai absurd decât să mă îndrăgostesc, împotriva tuturor raționamentelor care spun că nu e bine?! Și ce e mai ridicol decât să-mi plimb silueta firavă și speriată între bibliotecă și telefon, ca și cum cine știe ce eveniment important s-a întâmplat în lume?! Și, s-a întâmplat, împotriva mea și a voinței mele, zănatec, furându-mi-se șansa de a mă opune.

Eram puternică și liberă, dormeam și lucram, eram liniștită ca un elixir. Un echilibru perfect pe care, dacă m-ar fi întrebat o instanță superioară pe ce l-aș fi schimbat, sinceră și trufașă, aș fi răspuns: „Pe nimic!”

Iată-mă, cu cea decăși și calmă, tremurând de dor și fixând minutarele, rugând timpul să treacă mai repede, ca să te regăsească mai curând. Iată-mă, sentimentală ca o liceană, incapabilă să mai fiu eu însămi fără de tine. Deci, eu nu mai exist decât dacă mă mângâi și mă alinți tu, dacă te gândești la mine și dacă te pot atinge, dacă te pot ține de mână sau îmi pot așeza obrazul pe umărul tău. E absurd și contrazice tot ce inteligența știe mai bine: suntem doi oameni, fiecare cu sufletul și

mîntea lui, între care se deschide o prăpastie. Știu bine, prăpastia nu poate fi umplută cu nimic, iar de pe un mal pe celălalt nu se poate sări. Știu și asta și altele, și degeaba. Nu mă pot ajuta raționamentele, nu mă pot opune. Îmi balansează sufletul într-o incertitudine, dulce și veninoasă în același timp, de bine și rău, de bucurie și teamă. Puteam trăi perfect fără tine și mi se pare monstruos că mi-ai lipsit până acum. Mă simt bine lângă tine, sunt fericită ca existi, și, totodată, mă macină chinul. Oamenii n-ar trebui să se îndrăgostească, n-ar trebui să-și strice liniștea și nici să dorească să se contopească, să fie o singură ființă. Doar știu de la început că e împotriva rațiunii! Mă las-prinsă de starea nefirească și mincinoasă care e iubirea și renunț la mine, știind că voi plăti, cu un nou chin.

Mi-ai făcut un mare rău și, culmea absurdului omenesc, sunt fericită și îți mulțumesc pentru el. Inconștientă, aș vrea să nu se sfârșească. Mi-e bine și mi-e frică și te iubesc cu toate că e absurd, fără nici o logică.

Dar vino odată, căci mi-e dor și te aștept și nu trăiesc și nu pot face nimic și nu pot sta izbit să învălmășești totul în jurul meu și să nu mai știu cine sunt și ce vreau. Doar de un lucru sunt sigură, că vreau să fii lângă mine.

Nu te ofusea, cititorule, că mă contrazic. Nu-mi spune că mint, nu-mi face reproșuri. Între mine și tine sunt aceleași relații ca între Ea, El îndrăgostiții. De toate felurile. Dar nu uita, eu sunt romanul. Fac ce vreau, sunt sinceră. Adică, sparg convenția la care îți. Tu zici că nu te respect. Vrei să mă împingi pe culoarul minții și dorințelor tale. Ca și Ea, să El.

Hai, gata, n-o să mai căutăm atâtea în coarnele cititorului! Destul cât ne-am înjosit ca scribi cu carte pe lângă „regele” nostru disprețuit dintotdeauna Tu, cititorule! Vreau să fiu eu însumi, romancierul și, dacă îmi cer mereu supunere...

Bine, recunosc, mi-e teamă să nu te pierd să nu mă refuzi. E adevărat. Voi urma libertate, voi reveni la coerența pe care tu o consideri legală. Voi renunța la veselie și voi respecta toate canoanele, regulile poveștii pe care le ști și tu, și eu. Numai nu mă părăsi. Nu pot trăi fără tine.

De doi, de trei ani, - uite că mi-am uitat rostul zilelor - nu mai am marți sau sâmbătă n-am Paște sau Crăciun de frica ta, de groază să nu te pierd. Scriu romane, șterg, îmi nimicesc mîntea ca să nu te nemulțumesc. Citesc alte romane, alea pe care le știi tu, așa cum le știi! ca să mă apropii de ce ți-ar plăcea ție.

Recunosc, mai încerc din când în când, să o iau pe o cărăruie, când te prind neatent. Zău nu din infidelitate, nu fiindcă nu te iubesc. Așa sunt eu. Așa îmi vine. Iartă-mă, nu mai fac.

Încerc să nu mai fac. Măcar atâtea libertate dă-mi, să mă crezi că, orice fac, e din dragost. Chiar când ți se pare o trădare. Încerc să iubesc cum știu eu, iar tu vrei să te iubesc după tiparul tău.

Eu vreau să-ți ofer o comoară, pe mine, iar tu vrei prezentul cu care ești obișnuit. Nu înțelegi cât pierzi? Eu sunt unic. Mic orgoliu, dar unic.

Alt iubit ca mine nu vei mai avea în viața asta. Of, și, totuși, îi preferi pe alții, mai siguri și mai indiferenți. Bine, încerc. Cum vrei tu voi fi banală, numai nu mă părăsi.

A SUPRAVEGHEA ȘI A PEDEPSI - DESPRE LITERATŪRA ÎN R.P.R.

de IOAN STANOMIR

istoria literară de după 1948 nu mai poate fi una exclusiv tradițională, operând cu instrumentele obișnuite ale judecății critice - spontaneitatea actului de creație lasă locul unui dirijism ideologic definind experimentul totalitar. De aici, necesitatea apelului la memoria documentelor „politice”, emanând de la autoritățile timpului, singurele texte în măsură să restituie concepția comanditarului partinic. Marin Radu Mocanu editează în *Cazarma Scriitorilor* (Editura Libra, 1998) astfel de documente confidențiale, extrase din arhivele C.C. al P.C.R. și din cele ale Ministerului Artelor. Spre deosebire de volumele Anei Selejan, aici accentul cade nu pe comentariul critic, ci pe îndrumarea și supravegherea ideologică ce transpar în documentele de partid. Alături de note și informări, editorul include și pagini animate de prezența vocilor cunoscute ale timpului, angrenate în procese literare mai mult sau mai puțin inocente. Redundanța stilistică, reprimarea oricărei vante personale a semnatarilor anonimi în parca respectării quasireligioase a timbrului artistic, nu fac lectura una delectabilă pentru cititorul contemporan, cu excepția pasajelor în care locurile comune ale limbii de lemn pe care se contura pot evoca nostalgic deliciale lexicale ale ceaușismului literar.

R.P.R. se naște pe 30 decembrie 1947 - între anuarie și martie 1948: Direcția Literară din Ministerul Artelor concepe un document transcriind strategia culturală a autorităților. Elementul central al informării poate fi identificat în primele rânduri: e vorba de o definiție ce va rămâne operantă de-a lungul întregului regim comunist - „cea mai ascuțită armă ideologică, literatura”. Și un deziderat „Este vorba de a da pe de stat o cât mai largă contribuție în vederea introducerii liniei P.M.R. în sectorul creației literare și pentru combaterea ascuțită și cât mai eficace a ideologiei burgheze și a teoriilor literare artistice care o reprezintă” (pag. 23). Dirijismul ideologic impune generalizarea unui tip de mentalitate cazonă, transformând întregul câmp literar într-un teritoriu al observării penitenciară, pentru a relua o sintagmă foucaultiană, a supraveghea și a pedepsi.

Cele două direcții sechitate - epurarea literaturii rămășițele burgheze (prin interdicție editorială și cenzură) și încurajarea literaturii noi, obediente, pot fi separate. Documentul cuprinde o specificare atentă a scriitorilor după un criteriu ce are nimic în comun cu axiologia ori judecata estetică, aici ceea ce contează e utilitatea artistului întru proiectul general de reconstruire a literaturii. Distincția centrală e dintre recuperabili și irecuperabili, dintre promotorii noului și lezirabili.

Primul cerc îi cuprinde pe „damnați” (cei agajați cu burghezia, ori acuzați de colaboraționism, fașeist) față de aceștia atitudinea poate fi decât una de adversitate implacabilă. Mătoarea bolgie a infernului e cea reunindu-i pe varășii de drum”, prin formație burgheză, dar recuperabili și utili, prin oportunismul camaleonic după 23 august - aici numele sunt previzibile, la Mihail Sadoveanu și Victor Eftimiu până la Iar Petrescu și Zaharia Stancu.

Plasați într-un ipotehic purgatoriu sunt „moderniștii aliniați politic” (eufemism ce șchează termeni ca avangardă/suprarealism leninist inacceptabili). Postura lor e ambiguă, de la Radu Bourcenu până la Ion Călugăru, iar ideologică nu poate eluda acuzele de literatură decadentă, decurgând din trecutul literar șielnic pentru autorități.

Paradisul partinic îi cuprinde doar pe scriitorii nași după 23 august (Veronica Porumbacu, Sor Tulbure...); lipsurile la nivelul culturii și romantismul sunt compensate prin zelul ideologic. Din Parnasul socialist nu puteau lipsi „muncitorii”, ale căror fantome vor ui, peste decenii, și „Cântarea României”. A centrală este aceea a subînținerii conceptului scriitor profesionist prin exacerbarea

bovarismului unor autori cu o dotare intelectuală modestă, instrumentalizați politic.

Documentul amintit cuprinde și o listă halucinantă a creațiilor comandate de partid și aflate pe șantierul scriitorilor - îndrumarea partinică trece prin organizarea de sejururi estivale și ajutoare bănești. Tot de comenzi literare propriuzise se ocupă și un document din mai-iunie 1949, inventariind stadiul în care se aflau operele cerute de oficialități pentru celebrarea lui 23 august 1944. Simplul fapt de a fi redactat un poem sau o proză nu e suficient și viziunea partinică e vizibilă în analiza gradului de conformare al artistului la dogma stalinistă. Efortul de reseriere din mers a istoriei impune ca orice abatere de la normă să fie sancționată fără rezerve. Un poem comemorativ ce evită referirea explicită la Armata Roșie și jertfele P.C.R. e inacceptabil.

Centenarul Eminescu din 1950 pune în mișcare un amplu mecanism de agitație și propagandă. Documentul elaborat de Biroul Politic al C.C. al P.M.R. trasează până în ultimele detalii organizarea ceremoniilor - tematica, conferențiarul, volumele editate devin toate obiect al reglementării la cel mai înalt nivel, într-un plan birocratic orwellian. Unicul exemplu exterior acceptabil e cel al culturii sovietice. Lecția sovietică a agitației și propagandei e asimilată de autoritățile R.P.R. și întreaga țară e cuprinsă de un val de entuziasm celebrativ. La nivel central, editarea poetului era supervizată de un comitet din care nu puteau lipsi Mihai Beniuc ori Nicolae Moraru, singura concesie fiind admiterea lui Perpessicius, de altfel unicul eminescolog veritabil. Alegerea conferențiarilor ce urmau să se producă pe scena Sălii Dalles are în vedere exclusiv criteriul corectitudinii politice, de unde și privilegierea celor angajați partinic în defavoarea singurelor nume consacrate tolerate, Perpessicius și George Călinescu. Predominantă e interpretarea revoluționară a eminescismului, dublată de efortul de instrumentalizare politică a ceremoniei: „7 Decembrie: «Eminescu și critica burgheză», conf. Paul Georgescu; 12 ianuarie: «Valoarea universală și semnificația pentru R.P.R. a lui Eminescu», conf. Miron Constantinescu” (pag. 49). La Ateneul Român, selecția oratorilor este și mai severă și trioul exegeților eminescieni agreeți de regim îi include pe Mihail Sadoveanu, Zaharia Stancu și Mihail Roller.

„Secția de Literatură și Artă” e organul abilitat de partid să cenzureze ideologie activitatea instanțelor noii literaturi. Funcționarea cenaclurilor, al căror prim scop e de a oferi autorităților un tip de condei relativ docil, nu e lipsită de asperități. Epoca e încă una de tranziție (1953) și „dușmanul”, obsesia oricărui regim revoluționar, e omniprezent. Denunțul devine instrumentul de lucru uzual și formulările criptice ale raportului fac referire indirect la sancțiunile aplicate „elementelor nesănătoase”. Centrală rămâne preocuparea de identificare a adversarului, de stigmatizare a lui prin apelul la un set de atribute infamante, dintre care cele mai uzitate sunt legionar sau chiabur. Conducerea cenaclului de la Craiova e acuzată pentru a fi permis unui „fost legionar, Petre Bălăneșu, profesor de liceu, element cosmopolit, dușmanos, care nu are nimic în comun cu literatura” (pag. 184) să descurajeze pornirile lirice ale cenacluștilor. Dincolo de rânduri, se întrevede tragedia unor oameni pentru care simpla apariție într-un raport birocratic antrena fie moartea civilă, fie eliminarea fizică pur și simplu.

Atenția acordată cenaclurilor și cercurilor

literare nu era un accident. Construirea R.P.R. presupunea o indoctrinare a tineretului, implicând cele două fațete ale eliminării trecutului și glorificării prezentului socialist. Activitatea editorială e unul dintre punctele de maxim interes ale activiștilor de partid: „Editura Tineretului” are rolul de a oferi un set de lecturi conforme cu un profil ideologic sănătos. Traducerile din literatura sovietică sunt o componentă esențială, scrisul sovietic fiind paradigma prin excelență la care se raportează și autorii autohtoni. „Literaritatea” e reinterpretată propagandistic și valoarea estetică e un element secundar față de intenționalitatea partinică. „Se resimte lipsa lucrărilor beletristice care să oglindească euceririle și realizările regimului de democrație populară. Lipsesc lucrări care să ducă la dezvoltarea dragostei față de organele puterii de stat (armată, sfaturi populare, miliție)” (pag. 174).

Tânărul scriitor, ce urma să înlocuiască pe practicienii burghezi ai literaturii, era pregătit într-o „Școală de literatură «Mihai Eminescu»”; rolul privilegiat în raport cu instanțele de educație tradiționale (Facultatea de Filologie) decurgea din accentul pus pe pregătirea ideologică și domesticirea talentului, prin cultivarea fidelității față de partid. Era un proiect menit să culmineze cu producerea unui nou tip de literatură, care să facă și mai evidentă ruptura cu trecutul. Aparențele erau contrazise de realitatea administrativă: absenteismul „maestrilor” deghizați în profesori, calitatea submediocră a cursanților, animați de sentimentul că o bună pregătire ideologică compensează semianalfabetismul. Programa școlii încuraja definirea socialistă a literaturii, însoțind-o de studierea obligatorie a limbii și literaturii ruse (sovietice). O disciplină ca „teoria literaturii” predată de esteticianul de mai târziu N. Tertulian nu putea avea nimic în comun cu studiul academic propriu-zis decât eventual denumirea. Dificilă pentru autorități era reprimarea velleităților de independență ale cursanților, informările făcând aluzie la „cazul Labiș”, acuzat de a fi introdus poeme de Barbu, Bacovia și Blaga. Micile fronde juvenile nu alterau statutul de instituție privilegiată și un raport din 1956 propunea ridicarea Școlii la rangul de „Institut Superior de Literatură”. Multe din numele semnificative ale literaturii de după 1948 sunt prezente printre cadrele didactice ale instituției, de la Silvian Iosifescu, Mihail Novicov și S. Damian până la Mihai Beniuc, Dan Deșliu, Nina Cassian și Ovid S. Crohmălniceanu.

Și un epilog. Supravegherea ideologică poate căsa în absurd, atunci când bunele intenții ale autorilor sunt subminate de precaritatea resurselor literare. Editorul Marin Radu Mocanu pare convins, în comentariile sale, de valoarea educativă a teatrului în anii de după 1948. „Teatrul Poporului” îi apare domniei sale ca un concept valid de pedagogie prin cultură, masele de spectatori fiind chemate la luminile spiritului prin reprezentațiile scenice.

Marin Radu Mocanu e prizonierul unei confuzii. „pedagogia” și „propaganda” nefiind nici măcar sinonime. Un document reprodus în ediția de față, ședința comitetului repertoriilor teatrale din 1950, numărându-i printre participanți pe Aurel Baranga și Alexandru Finți, demonstrează până la ce punct dramaturgia se transforma într-un instrument de propagandă de joasă factură intelectuală.

Noii dramaturgi se defineau printr-un amestec particular de lipsă de cultură, incapacitate de construcție și fanaticism ideologic, o mixtură din care nu lipsea un oportunism bine marcat. Grafomanii, încurajați de toleranța autorităților, asaltau teatrele oferind diverse creații în comparație cu care piesele lui Aurel Baranga apăreau drept capodopere. „Cazul Pogonești”, muncitor, bun tovarăș care a dus munca în ilegalitate, din păcate un analfabet, reserindu-și piesele de câte șaisprezece ori cu speranța reprezentării, nu era unul izolat.

Judecând creația dramatică a unor comilitoni ai celebrului Pogonești, Aurel Baranga observa: „Piesa e neconstruită, puerilă. Sunt lucruri agramate, acorduri proaste. Totuși, piesa e scrisă curgător” (pag. 240). Nuanța îngăduitoare a tonului lui Baranga nu e lipsită de semnificație. Căci scopul nobil, partinic, scuza precaritatea mijloacelor literare. Acesta e principul legat estetic al anilor de democrație populară.

spiridon popescu

Sunt un François Villon

Sunt un François Villon, născut din flori,

În jurul meu roiesc spânzurători

Cu frânghii, putrezind de nerăbdare

Să mă strivească, Doamne, ca pe-o floare.

Să nu le dai putere-asupra mea,

Tu mă ridici prin vers la rang de stea,

Dar vai: în loc să-ți port recunoștință

Și să mă-nchin spre ceruri cu credință,

Eu-ți ies pe-ascuns în drum - lichea mai sunt! -

Te tâlhăresc și-ți fur chiar duhul sfânt.

Erau povești, desigur...

M-am înhăitat cu zeii ca să mă pot răzbi,

Mi se părea că singur nu m-aș putea învinge,

Prea se dusese vestea că cel ce s-ar atinge.

Fie și-n gând, de mine, cu viața va plăti.

L Erau povești, desigur. Abia luptând m-am prins

Că nu sunt chiar atâta de zmeu cum se vorbea,

Că, de-mi ieșeam în cale stăpân pe steaua mea,

Cu mare ușurință și singur m-aș fi-nvins.

Rugăminte (9)

Doamne, te rog, veghează-i tu pe îngeri

Până-mi cioplesc eu-n piatră epitaful,

Să nu cumva să fâlfâie din aripi

Că fac curent și se ridică praful;

Iar, dac-ajunge praful până Sus,

Se-mbolnăvește de plămâni Iisus.

Scrisoare către Dumnezeu

Sunt prea bătrân ca să mai pot muri

Sufletul își târșește picioarele

Mai rău decât trupul

Și, oricâtă bunăvoință-ar avea,

Pe jos îi va fi imposibil s-ajungă

Până la tine.

Deci, dacă ții neapărat să vină,

Trimite-i, Doamne, o mașină

Rugăminte (99)

Domnilor cu puști în spate,

Rogu-vă pre voi frumos,

Apărați-mă de mine -

Sunt un ins periculos:

Pot oricând să sparg oglinda,

Să-mi împrăstii pe podea

Sinele în mii de cioburi

Și s-ajung o haimana.

Vă plătesc regește paza,

Însă nu întârziați -

Am nevoie chiar din clipa

Asta, să mă apărați.

Pierderea Sinelui

M-am arătat atât de rar la mine,

Încât atunci când îmi bătui în gcam

Habar nu avusei că eu eram

Și mă trezii strigând: „Ce vrei străine?”,

Pleacă imediat, că de nu pleci

Pun mâna pe ceva și te fac terci.“

Plecai definitiv. Și uite-așa,

Azi vreau, dar nu mai am cui m arăta

Ruine

Ruine, peste tot ruine:

Priviți ce de moloz e-n mine !...

Priviți cum eu (cel din oglindă)

Mă prăbușesc precum o grindă

Și-l prind, făcându-l zob, sub mine

Pe cel ce-mi fu o viață, Sinc.

Ruine, peste tot ruine !...

Scrisoare către George Bacovia

Sunt mai bacovian ca tine, Doamne

Tristețea-n mine umple-un vas m mare,

Femeia care-mi cântă-i mai barbar

Decât femeia ta, și-n felinare

Lumina mi-e așa de slabă-ncât

Nu pot să scriu „Lacustră“, de ură

Spaimă

Tot timpul m-am temut cumplit mine -

Mi se părea că sunt un lup flămân

Care, de-o să mă prind vreodată singur.

O să mă sfâșii ca pe-un m plăpând.

Cum se lăsa zăpada peste lume

Mă și vedeam pe albu-i sângercân

Tot timpul m-am temut cumplit mine -

Mi se părea că sunt un lup flămân

LITERATURA ÎN MANUAL

de ALEXANDRU GEORGE

Cititorii revistei *Lucașfăruș* își amintesc poate de propunerea făcută aici, de un prea simpatic prozator, ca eu să întreprind o acțiune de elaborare a unor manuale de literatură pentru licee, sau să particip la așa ceva. Nu am replicat imediat acestei năstrușnicii, pentru motive numeroase, ce se vor revela, deși orgoliul meu, că s-a gândit bine la asta, a fost sensibil gădilat. Din păcate pentru propunerea în cauză, nu am avut niciodată asemenea preocupări, nu am desfășurat niciodată o carieră didactică, nu am jinit nicăieri vreo oră de curs, nu am nici o experiență în materie, decât ceea ce ar putea rezulta din propria-mi situație de școlar care a terminat liceul la secția „literară” exact acum cincizeci de ani. De atunci a trecut multă apă pe gârlă, dar mai ales pe Dunăre, multe s-au schimbat, iar situația unui cadru mediu în actuala conjunctură, de libertate, care ar apropia lucrurile de ceea ce erau ele înainte de comunism, este, după opinia mea, deosebit de dificilă. (Nu mai pun la socoteală ceea ce am spus eu de nenumărate ori și repet acum pentru cel care mă invita la asfel de treburi că literatură nu se poate învăța, ea nefiind o știință precum algebra, botanica sau istoria românilor).

Dar indiferent de dificultăți și de greutățile legate de un bun manual, pe care eu l-aș vedea în primul rând orientativ, chestiunea nu se poate să nu suscite interesul oricărui intelectual care se gândește la soarta literaturii și a apropierii tinerilor de ea. Că trebuie s-o faci îndrumați cât mai bine și pe drumul cel mai drept e o problemă nu doar de pedagogie. (Și remarc, măcar în treacăt, că „democrația” noastră, încă de acum zece ani restabilită, nu a fost în stare să elaboreze un manual de istoria omânilor și de literatură națională, așa cum schimbarea vremurilor o pretindea și cum de altfel, comuniștii, când a fost să pună ei mâna pe putere, făcuseră la rezevală, de parcă numai asta așteptaseră.) Cu restricțiile de care am pomenit, întrucât mă privește, să-mi fie îngăduit mie, un om care n-a (jinit în viața lui) o prelegere, să aștearnă pe hârtie unele constatări, să propună o schiță de program (nu „programă”) și să facă unele simple îndrumări.

În primul rând, trebuie observat, dacă e să căutăm *defecturi* pentru o situație de criză, că intelectualii cu preocupări critice și historiografice, apti să elaboreze rapid un manual, nu și-au revenit din șocul provocat în disciplina lor de marea răsturnare politică, socială, spirituală de după '89. S-a produs unci deopotrivă o ruptură cu trecutul imediat, dar și o deschidere imprezvizibilă prin consecințele limpede vădite: literatura română și-a recuperat numai un scriitor sau altul, și-sporit considerabil figurația și a dat tuturor „realizărilor”, cum le numeau comuniștii, alt statut: unele au fost ruinate, altele au fost stantaneu omologate, altele așteaptă încă o hotărâre de dreaptă judecată. Pământul le-a fugit de sub picioare la cei mai mulți, schimbarea de situație nu a fost acceptată cum trebuie, cu încredință și luciditate, nici de scriitorii nici de criticii lor de susținere. Ambele categorii s-au lăsat pe jelanii, au răspuns cu obtuzitate și urii, osândind acțiunile criticii după vechiul obicei deprins în comunism, când ei deveniseră critici de statui, iar critica trebuia să se ocupe cu înăierarea lor sau să se transforme în simple înjurături, încolăcite, de flori. (Eu însumi, deși mă consider chemat să particip la „noua linie”, am scris unele lucruri, dar nu am făcut nici un pas în direcția înțelesului, deși am scris destule semnale de alarmă; credeam, așa cum stă în spiritul unui liberal, că dobândirea înțelegerii de schimbare va duce în mod firesc la

aceasta.)

A devenit clar, pentru cei care vor să vadă, că generația criticilor care s-au ridicat o dată cu liberalizarea de la mijlocul anilor '60 (N. Manolescu, Eugen Simion, G. Dimisianu, Valeriu Cristea, M. Ungheanu) activi și în ceasul de față, pentru că nu au vârsta pensionării, nu au răspuns apelului Istoriei. Unii s-au demis, alții s-au blocat în mentalitatea acelor ani, alții au evoluat negativ, precum ultimii doi, asta ca să nu mai pomenesc de unii rătăciți de tip S. Damian, care face figură de strigoii literar al epocii comuniste, sau Lucian Raicu, de la care se mai putea aștepta ceva. În plus, generația mai tânără, dar și promoțiile recente, care-și zic optzeciste, nu au dat critici literari ei, în cel mai bun caz, esești care nu sunt de nici o utilitate în chestiunea ce ne preocupă. Universitatea din București, cel puțin, care a otrăvit mințile studenților cu ceea ce le putea da trinitatea Ion Rotaru, Dumitru Măicuș și Al. Piru, are o mare răspundere în ceasul de față, când se vede că structuralismul, semiotica, scientismul și matematica, spre care au fost îndreptate elementele studențești cele mai bune, s-au dovedit nu doar un fiasco pe plan intelectual, dar o adevărată detunare de la adevăratul spirit critic. O jumătate de secol de literatură românească, ba chiar mai mult, dacă ne gândim la epoca 1938-1948, dar și deceniul scurs de la Eliberare își așteaptă nu doar analiștii de amănunt, ci și tabloul de ansamblu, în noile fronturi, pe baza unei înțelegeri care în comunism nu a fost posibilă. Dar cine să o facă?..

Revenind la manuale, acestea nu pot da decât informații și date, pe care elevul „conștiincios” le va memora; dacă nu sunt coplesitoare acestea își au desigur un rost, mai ales orientativ. Dar din zestrea liceanului nu trebuie să lipsească ceea ce nu-i poate da decât lectura, spre care profesorul trebuie să-l îndemne, mai mult decât spre „analiza” operelor. Actuala educație școlară nu încurajează spiritul de lectură și asta din motive „tehnice” binecunoscute. Dar el este esențial pentru formația umanistă a omului, neputând lipsi nici matematicianului, nici medicului, nici fizicianului, nici agronomului. Deprinderea minții nu se poate face doar cu multe și susținute lecturi științifice; formația literară a cuiva, în modul cel mai duceră deficitară la actualii noștri oameni publici, nu se poate realiza decât prin lecturi libere și cât mai variate. Îndoparea cu literatură, sau mai bine zis cu date de istorie literară și titluri este contrară educației artistice, care are specificul ei, verificat de sute și mii de ani, rămas și azi valabil. Toți profesorii de literatură au obligația să stimuleze lectura și să favorizeze practicarea ei în sfera disciplinei lor, care este mult mai largă decât poate prevedea vreo programă analitică. La examinări, mai ales la cele scrise, subiectele zise „libere”, niciodată agreate de dascăli, pentru că introduc o mare necunoscută, se cuvine totuși să nu lipsească, să dubleze verificarea de informații.

Voi surprinde probabil pe mulți propunând ca nivelul de obligativitate a cunoștințelor

elevilor să fie pragul celui de al doilea Război Mondial; atunci s-au configurat decisiv toate direcțiile liricii românești, de la fantezismul unui Minulescu și Adrian Maniu, la tradiționalismul reprezentat de Pillat, Nichifor Crainic și Vasile Voiculescu apoi personajele sinieză, Arghezi și Blaga, în fine, trecerea spre suprarealism ilustrată de Vinea și de unii poeți de avangardă. Trebuie să privilegieze personalitățile reprezentative, în jurul cărora se vor discuta curente. Elevul care ajunge la oarecare familiaritate cu acestea are porțile deschise spre tot ceea ce a urmat. Eu nu cred că a umple capul elevului cu zeci și zeci de nume, justificate de câte o poezie, este o pură eroare, de fapt o pierdere de vreme. Pentru proză și teatru aceiași lucru, deoarece, în fond, e vorba de câteva linii numai (realismul psihologic și social, romanul istoric, proza lirică și absurdă etc.).

Pentru a ușura informația tinerilor și a scoate din obligativitatea pur școlărească, lor atât de nesuferită, cred că pe lângă manuale cu funcții educative, să se încurajeze alcătuirea și oferta de antologii, care chiar pe vremea mea purtau în subtitlu absurdă calificare de lecturi „extra-școlare”. Cred că numai prin încurajarea lecturii și verificarea acestei direcții, chiar și în cazul examenelor la școală, se va face mai mult decât reușite acum aglomerarea de autori și opere, grupate și sistematizate mai mult sau mai puțin fericit.

Despre rest, elevii vor fi informați prin prezentarea de epoci, prin liniile esențiale; deceniul de trecere spre totalitarism (1938-1947) apoi lunga perioadă a totalitarismului comunist, cu Teroarea, Dezghețul prelungit până după Tezele din iulie, apoi Perioada ambiguității și a naționalismului de tip social-fascist al epocii Ceaușescu. Elevul care va dori n-are decât să se informeze despre Beniuc și Bogza, despre Zaharia Stancu și Marin Preda, Eugen Barbu, Petru Dumitriu, Labiș, Deșliu apoi Nichita Stănescu, Dimov sau Ioan Alexandru și Adrian Păunescu.

Ca un auxiliar, ar trebui încurajată de către Minister alcătuirea de antologii, totdeauna bine primite de public, cum m-au convins cele două antologii (de proză fantastică și de proză umoristică românească) alcătuite de mine. Și în trecut s-au realizat astfel de eulgeri, care, prevăzute cu un inteligent text introductiv (Pastelul în poezia română, Antologia Toamnei, a Sonetului, a Epigramei etc.) ar putea fi reluate, în viziunea noastră, a acestui moment istoric.

Ideea mea, specifică unui spirit liberal, este aceea de a scoate problema literaturii de sub jugul constrângerilor și a-i da elevului măcar iluzia descoperirilor personale, a alegerilor și admirațiilor după gust. Într-o atare perspectivă, concepția manualului unic, dominația spiritului nomenclaturist, venerația „statuilor”, toate consecințele epocii de tiranie a spiritului totalitar, se exclud categoric. Fapt cu atât mai imperios cu cât spiritul autoritarist al profesorilor este încă stăpânitor în raporturile cu elevii și nu va putea fi dezrădăcinat așa de ușor. E anterior comunismului și transcende vicisitudinile istoriei.

PASĂREA

de LAURENȚIU BRĂȚAN

Cu cât înaintam, simțeam cum frigul munților rămâne în urmă, iar căldura Sudului se întetește - o căldură plăcută și ocrotitoare. Zilele ploioase din munți făcuseră cu frigul și umezeala să-mi intre în oase; acum, gândul că toate acestea aparțineau trecutului îmi dădea o senzație foarte plăcută, iar corpul și mintea îmi căzură într-o stare de toropeală, care se accentua cu cât creștea căldura din aer, astfel că în curând adormii de-a binelea.

Nu-mi mai aduceam bine aminte de ultima parte a drumului - probabil că dormisem profund, căci m-am trezit buimac când șoferul m-a zgâlțâit, spunându-mi că am ajuns. Mi-am luat rucsacul, am coborât și i-am mulțumit. Mașina plecă.

Am rămas un timp pe marginea șoselei, cercetând cu privirea locurile dimprejur - câmpia se întindea, verde, și în depărtare se mai zăreau încă munții. Rasei înfundat, făcându-le în ciudă că frigul lor nu mai are nici o putere aici. Drumul pe care trebuia s-o apuc pentru a ajunge la tabără mergea totuși spre nord, înspre munți, dar patru kilometri nu însemnau mai nimic - cu siguranță că și acolo domnea căldura sudului. „Am să merg pe jos, îmi spusei, iar dacă se va ivi o mașină care să mă ia o bucată de drum - cu atât mai bine”.

Mă dezmoștiseam după somn. Pusei rucsacul în spate și pornii la pas.

Trecuse de mult miezul zilei când am ajuns la locul taberei. Corturile erau așezate astfel încât formau un cerc, pe o pajiște mărginită de păduri, în spate, și de un pârâu cu apă rece - poate că venea tocmai din munți - într-o parte.

Satul era situat la oarecare distanță de tabără și oamenii din partea locului treceau când și când pe drum, uitându-se curioși la cei din tabără, ca la niște intruși. La câte unii puteai sesiza chiar o urmă de vrăjmășie în priviri - cu siguranță că nu ne-ar fi acceptat niciodată în mijlocul lor. Alții, mai deschiși, se opreau câteodată și schimbau câteva vorbe cu noi - vorbe cu înțeles neclar însă, ciudate prin ambiguitatea lor. Cunoșteau, probabil, lucruri la care făceau doar aluzie, dar pe care nu le explicau vreodată până la capăt.

Seara se adunară toți, ca de obicei, în cercul unde se comentau problemele taberei. Deși îi cunoșteam pe mulți dintre ei, am rămas ușor deoparte, cu intenția de a nu vorbi, ci doar de a fi atent și a observa ce se discută. Problemele lor mă interesau într-o oarecare măsură, dar venisem mai mult în trecere decât pentru a participa la programele taberei.

Totul era incredibil de calm - o atmosferă patriarhală, pașnică și caldă. Mă întinsei pe iarbă, într-o rână, și ascultam somnoros și din ce în ce mai absent. Ei continuau să vorbească, să se contrazică din când în când, să glumească, să-și pună întrebări și să dea sau nu răspunsuri la ele.

Seara se lăsa ușor-ușor și în pădure începeau să se audă foșnetele amestecate ale nopții; vântul nici măcar nu adia.

Deodată un fâlfâit de aripi se auzi foarte distinct printre celelalte zgomote neclare. O pasăre se arătă deasupra copacilor și se opri pe o creangă de la marginea pădurii. Era o pasăre neagră, de dimensiuni medii, ca o cioară. Și chiar o cioară am crezut că este. Discuțiile se întrerupseră brusc și câțiva dintre colegi întoarseră capul și priviră pasărea - unii cu indiferență, alții curioși iar alții puțin înciudați.

...colegii îmi povestiră o legendă aflată de la țărani. Era vorba despre un om care, odată demult, fusese blestemat și alungat din sat, iar blestemul acesta îl transformase într-o pasăre singuratică. Dar n-au vrut să le spună care fusese și cauza blestemului, ce făcuse omul acela atât de rău. Se zicea că dacă te uiți atent la ea nu se poate să nu-ți dai seama că nu e pasăre adevărată, că are ceva omenesc în ea.

Aceasta însă păru că nu se sinchisește de privirile lor, căci începu să-și ciugulească penele, curățându-le. De altfel, discuțiile reîncepură imediat, fără să se mai dea importanță pasării.

Eu continuai să o observ, nu știu de ce. La început poate pentru că nu aveam altceva de făcut. Treptat însă îmi dădeam seama că ceva ciudat mă făcea să privesc pasărea cu insistență. Nu știam ce și tocmai asta mă intriga cel mai mult. Și, foarte mirat, observai că și ea se oprește din a-și curăța penele cu ciocul, și parcă mă privește cu privirea ei inexpresivă de pasăre. Mă fixa cu o insistență nerușinată - sau cel puțin asta era impresia pe care o aveam eu - de parcă mă dezbrăca din priviri. Adevărul e că nici eu nu-mi puteam lua ochii de la ea, un magnet mai puternic decât voința mea nu-mi permitea să mai întorc capul. Ne privirăm așa un timp, nu știu cât, poate fusese foarte mult ori poate nu fusese decât o fracțiune de secundă. În cele din urmă simții atâta jenă încât am reușit să întorc capul. Pareă făcusem ceva interzis și extrem de rușinos - obrajii îmi ardeau. Din fericire aproape se întunecase, așa că ceilalți nu observaseră nimic. Dar oricum n-ar fi observat, căci ei continuau să vorbească, erau absorbiți în discuții.

Am mai stat în iarbă încă un timp și din când în când priveam cu coada ochiului spre pasăre, nemaivând curajul să întorc capul. Reîncepuse să-și ciugulească penele, dar

aveam senzația că și ea mă spionează.

Într-un târziu - se înnoptase de mult - discuțiile luară sfârșit și toți se ridicară, îndreptându-se spre corturi. Mă ridicai și eu, îmi dezmoștisi oasele și îi mai arunca o ultimă privire, de data aceasta nu cu coada ochiului, ci am întors capul. Ea era tot acolo, ciugulindu-și penele. Se opri din ciugulit și întoarse și ea capul spre mine. Imediat însă mă cuprinsă iarăși jena aceea inexplicabilă și plecai fără să mă mai uit înapoi, dar simțeam că sunt urmărit din priviri, că ea se uită în continuare la mine, până am intrat în cort. La scurt timp după ce am închis cortul se auzi un fâlfâit de aripi îndepărtându-se.

Ziua următoare, colegii îmi povestiră o legendă aflată de la țărani. Era vorba despre un om care, odată demult, fusese blestemat și alungat din sat, iar blestemul acesta îl transformase într-o pasăre singuratică. Dar n-au vrut să le spună care fusese și cauza blestemului, ce făcuse omul acela atât de rău. Se zicea că dacă te uiți atent la ea nu se poate să nu-ți dai seama că nu e pasăre adevărată, că are ceva omenesc în ea. „Uitați-vă bine și o să

vedeți că așa e”, mai spusese ei. „Bineînțeles că nu e nimic de văzut, e o cioară ca toate ciorile”, ziceau cei din tabără. Apărea zilnic la marginea pădurii, probabil că avea cuihul prin apropiere.

După masa de prânz, mă îndreptai spre pădure. Mă așezai pe iarbă - era cald, dar la umbra copacilor domnea o răcoare plăcută.

Approape că adormisem când auzii fâlfâitul aripilor pasării. Aveam impresia că visez, dar când am deschis ochii am văzut că ea stătea pe o creangă chiar deasupra mea. Acum o puteam observa mult mai bine - era într-adevăr o pasăre destul de comună, neagră, cu penele lucioase, îngrijite - părea o pasăre tânără, căci pasările bătrâne au penele mai decolorate și în dezordine, unele stând să cadă din clipă în clipă. Ciocul mic și negru era ușor încovoiat iar ghearele scurte strângeau puternic creanga.

Doar ochii aveau ceva deosebit - o sclipire mult prea inteligentă, parcă nu erau ochi de pasăre, deși cu pupile negre, mici, și iriz galben-portocaliu, așa cum au pasările. Între adevăr, de n-ar fi fost acea sclipire, n-ai fi zis că cioara asta are ceva deosebit.

Se uita la mine curios și insistent, așa cum făcuse și în seara precedentă, întorcând capul într-o parte și în alta, cum fac pasările, parcă interogându-te, dar cu privirea așintită tot timpul spre mine. La început am cercetat-o cu o multă curiozitate, mai ales după ce mi s-a povestise dimineața. Apoi am început să simt iar acea senzație de jenă, din ce în ce mai puternică. Am întors capul, evitând să o mă privesc și sperând că-și va lua zborul, dar asta nu se întâmplă, așa că am fost eu cel care s-a ridicat și a plecat. În timp ce mergeam spre tabără, îi simțeam privirile nerușinate arzând în mine.

O altă senzație însă era mult mai puternică. Era încă destul de ambiguu, dar cu timpul

Gheorghe Istrate

(Lucafarul, nr. 18/1999)

Oratorul

s-a arătat la adunarea cuvintelor
rostogolindu-și pietrele
de moară de sub limbă
cu dezinvoltură de morar
numai că
i se clătina dintele
canin
și puțin câte puțin
din cinci în cinci
cuvintele îi erau tot mai albe
până au devenit
lozinci.

Lucian Perța

lămurii tot mai bine. Îmi dădeam seama că ceva mă leagă de această pasăre și începui să cred că și ea se simte legată de mine. Ajunsei în curând chiar la convingerea că aveam ceva foarte însemnat în comun, dar ce puteam avea în comun cu o pasăre? Și deodată îmi adusei aminte de legendă, că pasărea aceasta fusese cândva un om. Pasărea aceasta fusese așadar un om asemenea mie, pe care blestemul semenilor îl transformase în pasăre. Pasărea aceasta era un om asemenea mie și diferit de ceilalți oameni, din rândurile cărora fusese alungat cu pietre și care-l acoperiseră cu ochi și blesteme.

Și, realizând acest lucru, simții o nevoie acută, arzătoare de a mă apropia de omul-pasăre. Ea înțelege că sunt asemenea ei înaintea mea și încercase să se apropie. Acum trebuia să fac eu următorul pas.

Ziua trecu liniștită, iar pasărea nu se mai arăta. Speram să o văd seara, când aveam să ne strângem în jurul focului, arătându-se la marginea pădurii. Speram să o văd și să merg spre ea. Să-i vorbesc - poate că mă va înțelege, poate chiar îmi va răspunde. Ori, poate, îndrăznii să gândească, chiar voi dezlega vraja.

Îne știe? În copilărie auzisem zeci de povești cu vrăji dezlegate. Căci minunea numai atunci există, când crezi în ea.

Când soarele asfinți, ne adunarăm în mijlocul taberei. Mă retrăsei, ca și în seara dinainte, într-o parte, dar acum pândeam atent pădurea. Nu după mult timp fâlfâitul se auzi și pasărea se așeză pe aceeași creangă pe care stătuse cu o seară mai devreme. Colegii se opriseră o clipă, se uitară la ea cu priviri indifferente ori încredinate - totul era la fel ca în seara de săptămână și probabil că în fiecare seară se petrecuse la fel, și înainte de sosirea mea. Când apară pasărea inima începu să-mi bată mai repede, ca în fața unui eveniment decisiv. Îmi spuneam că în seara asta trebuie să mă apropii de ea și să dezleg misterul. Era sau nu o pasăre ca toate celelalte? Și, dacă nu, eram sau nu legat în vreun fel de ea? Eram sau nu asemenea ei ce, înainte de a fi pasăre, fusese om? Trebuia să aflu. Trebuia!

Nu reușeam să mă desprind de pe iarbă însă, parcă paralizasem, nu puteam să fac nici o mișcare, eram ca împietrit. Ca împietrit de o răjă. Era ca atunci când visezi că trebuie să te miști, ori să fugi de un dușman care te urmărește, dar cu cât îți impui să fugi, cu atât vicioarele sunt mai grele, de plumb, parcă se fundă în pământ, parcă asfaltul moale te ține în loc, iar dușmanul e gata-gata să pună mâna pe tine. Vrei să fugi, dar te miști din ce în ce mai încet, iar dușmanul se apropie și se apropie... Întinde mâna - o gheară diformă îți ține umărul și vrei să urlu de groază, dar nu poți să urlu nici măcar să urlu, gura îți e plină cu materie vâscoasă, gelatinoasă, scârboasă. Și gheara se strânge pe umăr, și cealaltă gheară te ține de șold și se înfinge în carne și simți urerea cumplită. Dar mai cumplită decât urerea e groaza și vrei să urlu și nu poți, nu poți! Și-atunci te trezești brusc, scaldat în sudoare, în așternutul răvășit și urlu în realitate, tei în vis n-ai putut...

M-am trezit, urlând, pe când ceilalți se vegătau să termine discuțiile și să plece. Se țară amuzaji la mine, dar eu încă mai amuram de groaza din vis. Îmi dădui seama că adormisem pe iarbă. Privii înspre pădure -

pasărea stătea tot pe creanga ei și aveam din nou impresia că mă fixează. În timp ce mă calmam îmi spusei că e prea târziu să mai fac ce-mi propusese, mai bine să las pe a doua zi. Știam prea bine că nu exista „prea târziu” și că de fapt nu îndrăzneam să fac pasul. În fond, de ce mă temeam? De ridicol? De eșec? Că dădusem crezare unor bazaconii? Dar nu, trebuia să încerc să aflu.

Ziua următoare, a treia a șederii mele în tabără, cu siguranță că aveam să o abordez. Mai ales că în a patra zi urma să plec.

Încă de dimineață, de cum ieșii din cort, zării pasărea la marginea pădurii. Un coleg, mirat, îmi spuse că până acum nu se arăta decât seara, „în timp ce ieri am văzut-o de mai multe ori în timpul zilei, iar astăzi, iată, încă de dimineață și-a făcut apariția. Ce-o urmări cotoroașă asta?”, adăugă încredinat.

Nu-i răspunsei, de altfel cred că nici nu aștepta un răspuns, o spusese mai mult pentru sine. Eu mă gândii că tocmai pentru mine se arată din ce în ce mai des. „Da, da, așa trebuie să fie. Atunci e clar că e ceva la mijloc, și ea simte că ceva ne leagă. Azi în mod cert că am să intru-n vorbă. Dar nu acum, puțin mai târziu, am toată ziua înainte”.

O vreme m-am învățat prin tabără fără nici un rost, iar după un timp observai că pasărea a plecat. Simțeam ca un fel de ușurare, ca un nou răgaz ce mi se oferea până la clipa decisivă.

După miezul zilei mersei iarăși în pădure și mă așezai pe iarbă. Închisei ochii și, așa cum mă așteptam, se auzi fâlfâitul pe care acum îl cunoșteam deja, îmi era familiar. Pasărea se așeză pe o creangă deasupra mea și începu să mă privească. „Acum e momentul”, mi-am zis. Dar nu știam ce să spun. Nu găseam nimic potrivit. Ne priveam, cercetându-ne cu insistență. Mi-era atât de teamă de ridicol încât, după un timp mă ridicai și plecai. Acum nu-mi era numai jenă din cauza privirilor ei insistente, ci aveam și sentimentul înfrângerii. „O înfrângere momentană, desigur”, îmi spusei.

Până seara nu se mai arăta. Îmi aruncaii privirile foarte des în direcția pădurii, dar nu o văzui, și nici auzul, încordat pentru a recunoaște fâlfâitul aripilor ei, nu distinse nimic toată după-amiaza.

Seara apărui, într-adevăr, pe creanga ei, dar cu tot nu găsiseam ce să-i mai spun, deși mă gândisem toată ziua. „Nu se poate, îmi ziceam, mâine o să plec, acum e ultima ocazie! Trebuie să merg, trebuie!”. Se lăsă noaptea, ceilalți se săturară de discutat și se ridicară să meargă la culcare. Îi urmaii și eu, foarte mâhnit. Am stat mult timp treaz, dar n-am auzit fâlfâitul îndepărtându-se, bănuiam că ea stă tot acolo, în pomul ei, așteptând. Într-un târziu parcă se auzi bătaia de aripi, dar nu mai știam deja dacă sunt treaz ori visez.

În jurul prânzului aveam să plec. După ce-mi făcui bagajele mă îndreptai spre pădure, cu gândul să o caut. Mersei un timp printre copaci, încolo și-ncoace, dar nu o zării. Începeam să fiu în întârziere, o căutam aproape cu disperare - dar nimic. În cele din urmă, foarte întristat, renunțai. Aveam o senzație de teribilă frustrare că în trei zile nu reușisem să fac nimic pentru a afla ce-i cu ea. Cum de nu reușisem? Nu-mi puteam explica logic. Ori

poate dădusem atâtea explicații, că nu mai știam care e valabilă și care sunt justificări de prisos.

Am ieșit din pădure și mă îndreptam spre tabără când am auzit zgomotul aripilor. Inima mi se opri de emoție, sângele-mi îngheță, nu-mi venea să cred. În ultimul moment aveam să clarific totul!

Din tabără însă un coleg venea alergând, aducându-mi rucsacul și strigând că mașina care urma să mă ia este pe punctul să plece. Îmi venea să-l gonesc cu pietre, să-i spun să nu se mai apropie, dar n-aveam cum să-o fac. Eram cam disperat, priveam când la pasăre, când la colegul care-mi pusese deja rucsacul în spate.

Acum totul era cu adevărat pierdut. Ratasem și ultima ocazie. Mă îndreptai dureros de greoi spre tabără, unde mă așteptam mașina. Privii în urmă și avui senzația că văd în ochii pasării o tristețe sfâșietoare. Dacă ar fi fost iarăși om cu siguranță e-ar fi urlat, atâtea durere avea în ochi.

Și eu urlai în mine de neputință - un urlat ce-ar fi putut despica cerurile de l-aș fi slobozit.

Când, înainte de-a urca în mașină, întorseii pentru ultima oară capul, o văzui cum desface aripile - îmi apăreau acum nefiresc de mari - și cum, cu încetinitorul, se ridică și planează un timp, în levitație, apoi se îndreaptă nu printre copaci, în pădure, ci deasupra ei, din ce în ce mai sus. Urca parcă spre soare și datorită luminii orbitoare n-o mai putui vedea, se contopise cu acesta.

PARTIDUL „VIEȚII ROMÂNEȘTI”

de ANATOLIE PANIȘ

Pavel Coruț este un scriitor de tip industrial. Care lucrează pe bandă. Scrie enorm, confesional, are apetit, și mai are o deosebită afinitate pentru tot ce-i paranormal. După mărturisirea sa, Pavel Coruț spune că douăzeci de pagini concepute, dactilografiate, corectate, i-ar fi „norma” de zi cu zi. În aceste condiții de profilaxie maximă, în zece zile, gata cartea.

Privit din acest punct de vedere Pavel Coruț e un fenomen. Fost contraspion, până-n 1990, în serviciul Statului și spionajului român, deci și al regimului Ceaușescu, autorul *Omului din Carpați* (titlu ceaușescian) publică un gen de cărți unde găsești de toate. Inclusiv reclame ca în mijlocul unui buletin de știri de la Tv și care ne enervează

atât. Rețeta este următoarea: ca spion și contraspion, țezi o poveste plimbată pe oriunde: Argentina, Mexic, SUA, Franța etc. după care - ca într-un bazar de tip oriental, aduci vorba și de România, unde, nu-i așa? - vei descoperi ceva partide politice de tip istoric dar care nu mai fac două parale, după cum nici PDSR-ul și nici PUNR-ul nu fac nici ele mai mult decât o cecapă degerată. Pavel Coruț atacă tot: Religie, Monarhie, descendența din Adam și Eva, ne îndeamnă să ne întoarcem cu fața și cugetul către Zamolxis, atacă Revoluția, UDMR-ul, oltenii și evreii. Pe Simirad, Constantinescu, Măgureanu, Iliescu etc., etc.

Toate aceste atacuri apar înspre final de carte. Adaosurile respective dau cărților sale un aspect de bazar. Unde se vând măștișoare dar și papuci, otravă pentru șoareci dar și ruj de buze. Mai mult decât atât: tot înspre final de carte aduce vorba invariabil și de Partidul său „VS” (Partidul vieții sănătoase) dar care, pe parcurs, și-n urma „intervenției” celor „41 de Filiale” din țară, s-ar fi transformat în „PVR” - adică nici mai mult dar nici mai puțin decât Partidul „Vieții românești”.

Noi i-am atras atenția autorului de cărți în serie dar și partidului cu 41 de Filiale, că denumirea asta de partid al „Vieții românești” este însușită din activitatea strălucită a unui istoric și prestigios cere

literar din cultura română și a vremii: cercul „Vieții românești” de la Iași și continuat apoi cu aceeași strălucire la București până-n zilele noastre.

Pavel Coruț a răspuns extrem de iritat observației facute la Snagov. În privința asta nu cedăm nici un pic. Ei, securiștii, vechi și noi, intră și pe poarta din dos dar și pe geam. Uneori intră și prin gaura cheiiS că de-aia sunt securiști și se dau acum „curați” ca fata mare și vor să conducă și țara (Vezi PNR-Măgureanu-Cataramă). A-ți însuși însă titulatura de „Viața românească” sub care au lucrat și

Privit din acest punct de vedere Pavel Coruț e un fenomen. Fost contraspion, până-n 1990, în serviciul Statului și spionajului român, deci și al regimului Ceaușescu, autorul Omului din Carpați (titlu ceaușescian) publică un gen de cărți unde găsești de toate. Inclusiv reclame ca în mijlocul unui buletin de știri de la Tv și care ne enervează atât.

colaborat Ibrăileanu, Stere, Camil Petrescu, Tudor Arghezi, Geo Bogza, Al. Philippide, Sadoveanu, Marin Preda, Tudor Vianu etc., etc. - adică toți marii corifei ai culturii române - și a-i pune-n față cuvântul „partid” - mi se pare o blasfemie. Revista „Viața românească”, dar mai ales cercul din jurul ei, nu poate fi confundată sau să-ți imaginezi cumva că și-ar fi înființat și-un partid - fie el condus de-un super contra-spion.

Lăudabil efortul inginerului Dan Valentin care ni l-a adus la Snagov pe „scriitorul” Pavel Coruț. Am pus „scriitor” în ghilimele întrucât nici o carte a sa (și are peste 30 de cărți!) nu îndeplinește condiția de carte literară, de roman, de nuvelă. Ca să fim mai expliciti: Ciuleandra lui Liviu Rebreanu nu are spre finele ei înșirate probleme sau sfaturi de uz casnic, ca să nu mai vorbim de indemnuri politice ori ideologice. Sau și mai concret și mai grav în același timp: indemnul de-a te înscrie în PVS sau în PVR.

Altfel spus, toate aceste cărți torent nu pot fi prinse în vreun gen de serieri. Nu-s nici eseuri, dar nici romane. Sunt niște exteriorizări de tip mozaical. Alți cu stupoare că dacă vrei să te înscrii în PVS, ori mai recent în PVR, te poți adresa domnilor Berteza Eugen din Onești, Ursan Ioan din Brașov, Monda Vlăduț din

Bistrița și etc., etc.

Presupunem că Pavel Coruț e unicul cetățean al lumii care-și face propagandă pentru partid agățând la sfârșitul cărților, coaja de nucă ideologică. Dă cu obuzul securist mai ales în Religie, în creștinism dar cu precădere în Iudaism. Tot ce nu se coboară din Zamolxis este cretic. Întregul glob pământesc ar trebui să se uite o venerație la poporul român, întrucât am fi aleși să călăuzim lumea. Deasupra muntelui Retezat s-ar interfera și intersecta toate undele parapsihologice și paranormale, toate aduse la un numitor comun, deci folosibil, deci providențial, datorită, se înțelege, acestui autor și-acestui partid al „Vieții românești”.

În ce mă privește, din tot acest amalgam aiuristic am desprins o singură părere exprimată de autor. E vorba de PRM. După cum s-a susținut mai înainte, Pavel Coruț atacă tot ce-i sub soare dar mai ales partidele politice. Un singur partid însă - PRM-ul - este „iertat”. Că toate astea desprindem o perlă lat-o: „PRM-ul (spune Pavel Coruț) dacă ar fi lăsat fără Vadim ar fi un partid normal”.

Citate din *Omul din Carpați*:

„Stărpirea monarhiei și monarhiștilor trebuie să devină una din problemele prioritare ale națiunii și statului” (pag. 213).

„Viitorul lumii nu e religios, căci religia a fost inventată de oameni primitivi” (pag. 214).

„Cel mai târziu, în toamna acestui an trebuie să avem alegeri anticipate” (pag. 218) etc., etc.

Cum cartea a apărut în 1998 iată ce prevederile lui Pavel Coruț nu s-au adevărit. N-am avut alegeri anticipate.

În încheiere și pentru curiozitatea dumneavoastră: forul „conducător” al acestui partid PVS sau PVR este Comitetul Central!

Altfel spus, „prezidiul” (întâlniri cu cititorii din Snagov) era format din Pavel Coruț (ca autor și conducător) și de-un „Comitetul Central” și de-un SRI-st, adică de-un fost securist. Și uite-așa, fost Securitate română, (de la gradul de sergent major în sus), fostă toată membră de PCR, ar dori astăzi să conducă România din punct de vedere politic. *Omul din Carpați* e o aluzie străvezie. *Geniul din Carpați* (cel din Scornicești Pe-atunci Securitatea lui Ceaușescu (de care a făcut parte și Pavel Coruț) îl omorâ în bătaie pe scriitorul Gheorghe Ursu - că fără dubii. Azi, securiștii fac pe scriitor adică i-au luat locul aceluia pe care tocmai ei „securitatea lui Ceaușescu” l-au omorât.

EXIL, MISTER ȘI POEZIE

de LIVIU GRĂSOIU

”Târziu voi cânta, voi cânta - din ceruri cobori-voi o ancoră/ blândă, plener călcăiul ierbii de la oarecineva la mine/ și floarea ruinată, mai frumoasă, șocându-mi pagina/ acum întredeschisă... Tu, care-ai fost,/ ridică-mi frunza - și mă amestecă în valuri”. Versurile acestea, cuprinse în poemul *Cvartet*, mi se par emblematice pentru un autor total necunoscut în România (prieteni și cunoștințele sunt neglijabile numericeste), un autor cu un destin singular, tipărit în volum în țara sa abia acum, după ce a împlinit 60 de ani. Editura DU Style s-a încumetat, la nobile insistențe ale (bănuiesc) doamnei Monica Pillat (semnatară și a unei dense prefețe) să publice o parte aleasă de domnul Daniel Constantin din ceea ce scrisese în versuri până în 1969. Titlul *Neume* este un cuvânt inventat de autor, la fel cum a procedat, de pildă, și W. Gombrowicz cu al său celebru *Perdydurke*. Cine este însă scriitorul nou venit în literatura română?

Pe numele său adevărat Dan Ion Constantin, s-a născut la 4 februarie 1939 într-o familie franco-română, de ingineri petroliști. A studiat teologia catolică și compoziția. În 1969 a debutat cu poezii în *Luceafărul* sub pseudonimul Dan Bocaniciu. În 1970 și în 1971 a încercat să publice două cărți de poeme, care i-au fost însă respinse de cenzură. A scris deci pentru sine, pentru câțiva prieteni și pentru sertar, refuzând orice compromis, în polida situației materiale modeste. S-a bazat, până a părăsit țara, în 1983, pe sprijinul total, fără reproșuri și ezitări, al devotatei sale soții, doamna Antonia Constantinescu. De prin 1962 a compus cu tenacitate o operă uriașă (cantitativ). Terfologul care va oferi poate cândva imaginea completă a unui gânditor de formație enciclopedică, a unui căutător straniu în acea lume social-politică din care încă nu ne-am dezmeticit. Stabilizat în Franța, sub pseudonimul Daniel Boc a tipărit în 1987 partea *Poemes à retardement*, iar în 1995, sub un alt pseudonim Constantin de Chardonnet, culegerea de versuri *Herbalies*. Menționez că volumele amintite sunt scrise în limba franceză, domnul Daniel Constantin adoptând (stăpânind perfect) limba lui Baudelaire, pune retrasă, om neinteresat de jocuri politice, de intrigă și sfârșirii, dorindu-și cu orice preț libertatea și independența gândirii, nu a avut în ecou deosebit în Franța și nici printre prietenii aflați acolo. S-a mulțumit cu un trai modest, exploatându-și talentul muzical și cunoștințele pedagogice de violonist. Ca unul care a avut șansa să îl cunoască (întâmplarea a făcut să fim vecini într-un bloc din cartierul Drumul Taberei), mărturisesc că Dan Constantinescu (așa îi spuneam) m-a derutat deseori, în primul rând prin aceea că nu părea nimeni în viața sa, un om dispus să se izoleze, să accepte exilul interior. De o inteligență elipsoasă era amator de discuții literare, filosofice, politice, știa tot ce se petrecea în lumea artistică, detesta regimul comunist și dictatura lui Ceaușescu. Gustul îi era sigur, nu vorbea în a-și exprima părerea fermă în gătura cu o carte, un spectacol, o emisiune tv. (mă mândresc cu ceea ce spunea despre alele) ori în privința evenimentelor politice în desfășurare. Își făurise (cu sau fără voia sa) un program de viață special, cu lecturi bogate, cu o cantitate de cântat la vioară (mai ales noaptea), cu audii muzicale. Îi plăcea să primească, nu să viziteze, dar își alegea cu grijă și delicatețe apropiații. Citea rar din paginile ce strângeau tot mai numeroase, dar avea credință să le dea spre lectură și asculta atent observațiile. Mi s-a părut uneori, parcureându-mi poemele, capitolele din *Terfolog*, sau observându-i comportamentul, că mă aflu în

preajma unui neașteptat doctor Faust, încă tânăr și încă cercetând orice domeniu spre a ajunge la concluzii definitive. Bântuit de contrariile cele mai neașteptate, căuta certitudini și, concomitent, înconjura cu o păclă de mister datele unanim acceptate. Credea fără șovăire în Dumnezeu; de aici a rezultat țărnia sa sufletească, precum și nedorința de a semna vreun pact secret cu forțele răului, care i-ar fi asigurat însă un loc în societate și în literatură. Poet al generației '60, nu a fost deloc cunoscut publicului, deși talentul, cultura și originalitatea l-ar fi recomandat din plin. Și-a asumat cu eroism tăcerea, coborând în sine, observându-se și transcriind în stare de tranșă, parcă, visuri, speranțe, deziluzii, trăirile în lumea abstractă a ideilor și în aceea foarte concretă și materială. Toate aceste impresii de demult mi s-au reactualizat parcurend cele aproximativ 250 de pagini selectate de domnul Daniel Constantin sub titlul *Neume*. În trei cicluri (*Eternul anterior*). Mai exact despre mișcarea copacilor și *Addenda la 3,14*) sunt cuprinse piese scrise între 1954 și 1969. Disponerea în volum nu respectă cronologia, probabil din dorința înseninării atmosferei prin versurile de primă tinerețe numite *Mai exact despre mișcarea copacilor*. Ideea este bună, iar alegerea unui motto dintr-o poemă compusă la 12 ani vorbește nu despre gestul de trufie al unui fost copil-munune, ci despre consecvența în zăbucim și căutare. Compunea, până la 30 de ani, poezii în care fremăta încrederea, vitalitatea, concentrate în repetarea cuvintelor: „Ei da, rezist!” Luminile alternau cu umbrele, dar preferate păreau primele: „Cineva scutura gutuii/ și toamna era atât de frumoasă/ că nu îndrăzneam să gândim/ nici la dragoste. Aripile au căpătat/ vopsea tainică.../ Îți amintești? M-ai luat de mână/ și m-ai modelat jucărie/ după chipul și asemănarea ta/ Hai să ne cerem iertare!” (*Zâmbet*). Ne surprinde și cu dispoziția ludică, susținută mereu de inteligență: „Frântă în două o vioară/ poate fi un cocor./ Un cocor frânt în două nu/ poate fi o vioară. Poate/ fi un om cântând la vioară” (*Estime*). Sau declara îmbătat de dragoste și de cântec: „Fiece zi îmi face vârsta mai frumoasă” (*Cenestezie*).

În ciclul *Addenda la 3.14* domnul Daniel Constantin a adunat cu parcimonie, versuri scrise între 1961-1963. Întrebările de tot felul îl copleșeau, iar expresia artistică apărea astfel: „Am fost? n-am fost - cu ochii-n gol/ am zâmbit tuturor...” (*Condiție*). Se contura silueta unui artist aparte: „Întoarce-ți ceasul/ întoarce-ți drumul/ întoarce-ți ochiul.../ Întoarce depărtarea/ din plaja de pe țărm/ și dă nervura vieții/ din frunze cu argint/ Și spune că te vezi/ Că-i toată zarca scrum/ că ești nebun destul” (*Poet suspect*). Și tot pe atunci pune pe hârtie, poezii de dragoste de o elegantă simplitate. Iată una dintre ele, cu atât mai remarcabilă, cu cât în anii următori (1964-1969) iubirea l-a cercetat destul de rar pe poet: „Nu te trezi: te iubesc/ dacă-mi ești, dacă nu, / și te cred. Încredințarea pune/ alt cearcăn de triumf...// Nu te trezi: acum trăim/ gândi-vom

când ne-om teme/ la cântecul meu, mâine, asemeni/ unor chei întoarse în pustiu... // Nu te trezi: lumina s-a lovit de noi într-o limbă/ cuminte, fără de veacul vecilor/ Dumnezeu însuși zice a fi/ altul, drag celor ce nu-l știu...” (*Vis alb*).

Atmosfera dominantă în volumul *Neume* este dată însă de poemele intitulate *Eternul anterior*. Te întâmpină aici, de-a lungul a peste 100 de pagini o stare lirică adesea șocantă, ruptă de gândurile ce se succed în repetate avalanșe, prinse în cuvinte vechi, uzate neașteptat, alături de invenții verbale surprinzătoare. Insul pare sfâșiat de multiple forțe înverșunate, strivit de lumea unde i-a fost sortit să viețuiască. Tabloul se desprinde terifiant precum în poemul *Vivariu*: „Devorăm liște și liliaci, șoareci/ de baltă și heterogene rituri fecundatoare./ Un jăralic schilod/ (aprinș-am/ hătării umede; se găsește peste tot)/ distrează cu buclele lui/ secetoasa zare în luna de mijloc a anului”. Meditația are melancolie hamletiană: „Prea adeseori în viața unui om/ își oglindește epoca mințea ei goală” (*Culegătorii de trifoi*). Drama este a unui izolat, iar starea se accentuează până la accente paroxistice: „Vocea mea prin/ ziua încheagată; o teamă de cântec îmi este/ chilia, om sub delir colectiv...” (*Ultim poem*). Sau: „Am fost un cadavru adevărat/ gâlgând de jăralic, și acum sunt/ un cadavru din plastilină./ Dar zbor printre stele cântătoare” (*Procesiune*). Exprimarea se păstrează directă, sincopată, ajungând la un ermetism de substanță ce va face, cred, deliciul degustătorilor subtili de poezie. Versul se frânge mărinț tensiunea comunicării, iar în sintaxă găsim combinații îndrăznețe (*Albastrul alb al ochilor ai mei - poezia Remember*). Răzbat ecouri folclorice îndelung rafinate, preluate în sonori moderniste. Efectul artistic sporește prin sugerarea unor zone întunecate, fulgerător relevate și din nou închise vederii, cum se întâmplă în falsul descântec intitulat *Prolog în ecuație*, poem antologic, amintind de reușitele de superbă inspirație ale lui Nichita Stănescu. Nesfârșitele aventuri ale spiritului, domie mereu să scape de spațiile prea strâmte au un sprijin invocat adesea: Dumnezeu: „Pe nume aștepta-vom să ne strige/ Dumnezeu. Un singur duh/ în două răsufări, răspunsul/ cine-am fost și dragostea ce suntem” (*Impecabilitate*). Spre El se înalță rugăciunea într-o fervoare mistică apropiată de lirica voiculesciană: „Minutul mântuirii mele/ e unicul prilej, nemaisperată minunc/ aici, unde blândețe și asprime toate-s!... / Dumnezeu multi-iubitorul ne va răsădi/ în fermecată culmea unui munte! / Întâmplarea noastră nu e întâmplare./ Poveste mai presus de povestea de azi. Cu tine dacă merita-voi/ luarea ta aminte, răsplata/ cea pentru vecie mi-e dinainte dată” (*Ce să-ți mai spun*).

Volum insolit în literatura acestor ani, deloc datat grație calităților estetice vizibile la fiecare pagină, *Neume* fixează în limba română un autor, domnul Daniel Constantin, care simte că „sângele-mi albastru începe/ să curgă pe munții/ vechi ai clipei de acum”. Sunt convins că palimpsestul lăsat va rămâne.

„A FI «PROVINCIAL» ÎN LITERATURĂ NU E UN STIGMAT“

Robert Șerban: Anul acesta se împlinesc 14 ani de când ați debutat în volumul colectiv *Drumul cel mare*. Aveați pe atunci, în 1985, 41 de ani. O ieșire târzie la rampa literară. Credeți că există o vârstă a debutului?

Viorel Marineasa: Chiar dacă nu debutezi în volum de tână, e strict necesar să debutezi în presa literară, în publicistică. Însă și în publicistică era foarte greu să pătrunzi. Astăzi, de exemplu, sunt o serie de voci care spun că *Orizont*-ul este o publicație închisă. Dar acum 20 de ani era îngrozitor de închisă! Dacă voiai să publici, ți se cerea o poezie cu patria sau cu partidul, ți se sugera să scrii un reportaj despre minunile care se întâmplau în industrie, în agricultură, prin oraș. După ce am apărut în *Orizont*, o serie de... contrași mi-au spus: băi, gata, anul ăsta ai publicat de două ori, ajunge.

R.Ș.: Iar atunci revista apărea săptămânal.

V.M.: Da. Revenind, nu cred că este nevoie să apară în volum foarte devreme. Pentru mine revista *Forum* studențescă a fost o supapă.

R.Ș.: Deci nu ați prelungit cu de la sine putere momentul debutului?

V.M.: Nu, nu a fost o regie. Eu am în șir am scris poezie, nu am scris proză. Aveam doar nucleee de proză pe care zicem că o să le dezvolt cândva. Proza se scrie... nu mai greu, dar mai întins. Copil fiind prin clasa a VI-a sau a VII-a, scriam versuri, iar în liceu am scris constant poezie. Am fost un triungli de poezi în liceu: Eugen Bunaru, Dan Munteanu (traducătorul lui Alejo Carpentier în românește) și cu mine. Eram colegi și ne stimulam reciproc. Eram foarte timid, dar aveam o deosebită plăcere de a descoperi poezi. Atât clasici, cât și pe cei mai noi, de atunci. Eram foarte atent la ce se scria prin revistele literare. Pentru noi erau un eveniment poeziile lui Argehezi ce apăreau pe prima pagină în *Contemporanul* sau în *Luceafărul*. Eram atenți la încercările și reușitele lui A.E. Baconsky și Petre Stoica de a impune în România poezia străină de calitate.

R.Ș.: Ați publicat ceva poezie prin revistele vremii?

V.M.: Abia când am ajuns dascăl la țară am publicat. Evenimentul s-a petrecut în 1972, însă am semnat poeziile, au fost două, cu pseudonime: Voilav Vidu și David Călin. Unul dintre texte se intitula *Minunata duminică* și mi-a fost publicat de Ștefan Augustin Doinaș la rubrica pe care o avea în *Familia. Cealaltă poezie, Impușcătura*, a apărut la *Tribuna*. la poșta redacției al cărei titular era Adrian Păunescu.

R.Ș.: Să înțeleg că în perioada studenției nu a fost nimeni din lumea literară timișoreană care să vă ecară texte, să vă încurajeze, să le publice?

V.M.: Au fost câțiva oameni, I.I. Popa, Ion Arieșanu, Anghel Dumbrăveanu, care mi-au cerut de câteva ori poeme. Dar văzând că nu fac nici un gest în acest sens, nu mi-au mai bătut la cap. De fapt, nu publicam pentru că nu credeam că poezia mea este competitivă. Scriam versuri care făceau apel la prozaism, lucru care, pe atunci, nu era la modă. La modă era metafora, de care nu eram atras. În general scriam în vers liber, experimentam, dar scriam și în vers clasic. Experimentalistii erau priviți cu răceală. De exemplu, Șerban Foartă și Marcel Tureu. Perioada studenției a fost destul de cenușie. Prietenii mei de atunci erau Bunaru și Tureu. Pentru cei care nu citeam literatura ca pe o carte de telefon, o adevărată ieșire din ceața

proletecultismului a fost cursul lui Simion Mioc. Acest om ne-a deschis capul, el ne-a pus în față marea literatură interbelică, cât și pe Blecher, Voronca, Fundoianu, Tzara, adică experimentalistii. În '64 se mai liberalizase viața

literară, iar la cenaclul de la *Orizont* au venit și Ion Maxim și Ovidiu Cotruș, care ieșiseră din pușcărie. De la ei mai aflam unele lucruri interesante. Pentru mine foarte importantă a fost o întâlnire de la Casa Studenților cu Ana Blandina. Și ea era studentă, era frumoasă și îi apăruse primul volum. Mă fascina. Acum nu îmi place măștișala asta a ei. O prietenie ciudată am avut cu Vasile Crețu, care știa nu numai soletul, ci și literatură, foarte mult film. După facultate am făcut armata. În '68. Eram la un pluton de cercetare, la Otopeni, toți absolvenți de Filologie. Asta pentru că fiecare dintre noi știa o limbă străină. În august, când rușii au invadat Cehoslovacia, s-a creat panică, dar, în primul rând, în corpul ofițerilor. Noi, militarii, aveam un soi de demență și de iubire idioată față de linia lui Ceaușescu. Credeam că este reprezentantul unui comunism luminat. În pluton i-am avut colegi pe nelipsitul Eugen Bunaru, pe Stelian Turlea, Daniel Dumitriu, Diogene Bihoi, Adrian Pop. Atunci am citit foarte mult, pentru că exista o bibliotecă bună. Îmi amintesc că am recitat Rimbaud în traducerea lui Petru Solomon. Dar i-am lecturat și pe Mircea Ciobanu sau Romulus Guga. După terminarea armatei, am venit profesor titular la Șoiești, o comună între Timiș și Caraș-Severin. Am stat acolo patru ani, și făceam un soi de navetă, pentru că veneam regulat la Timișoara. Nu a fost ușor, erau tot felul de mănăcătorii între cadrele didactice. În primul an am stat în gazdă la văduva preotului de acolo, preot care avusese un rol cultural important în Banat. Editase, împreună cu un țaran, Ion Ciucurel, o publicație, avea o bibliotecă extraordinară..., dar care stătea închisă. Cheia era la fiul preotului, fiu plecat când la Reșița, când la Bocșa sau la Gătaia. Mă uitam cu jind că îl avea pe Mircea Eliade...

R.Ș.: Nu ați încercat să forțați intrarea?

V.M.: Nu. Mă mai lăsa băiatul preotului să răsfoiește câte o carte când venea pe acasă.

R.Ș.: Vă mai pasa de scriitorul care așipea în dumneavoastră? Mai scriați?

V.M.: Da, am continuat să scriu poezie, dar și „cugetări” sau nucleee de proză. Citeam enorm. Cumpăram cărți cu geamantanul de la Gătaia și le citeam.

R.Ș.: Nu era rău la țară, dar cu prima ocazie ați evadat.

V.M.: Din ianuarie 1973 am venit la Timișoara, ca metodist la Casa Studenților. La început mă ocupam de mărunțuri, dar mai apoi am avut în grijă cenaclurile literare de acolo, trupele de teatru...

R.Ș.: Aveați nas în a descoperi ceea ce se cheamă „tinerele talente”?

V.M.: Eu am prins cenaclul „Pavel Dan” într-o perioadă de criză. Membrii cenaclului erau mai ales nestudenți, care erau cam agresivi și goneau bruma de studenți ce venea pe acolo. Am tot „săpat”, m-am zbatut.

R.Ș.: Ce scriitori din Timișoara vă datorează debutul?

V.M.: Primul nume care îmi vine în minte este Traian Pop Traian. Cu ceilalți este mai complicat, aveam drumul lor. Mă refer la Monoran, Adrian Derlea și Mircea Bârsilă, însă nici ei nu erau atunci cristalizați. Marcel Tolcea era un poet deja format. Pe el l-am ajutat mai mult din punct de vedere administrativ, ducându-l la un festival de poezie de la Pitești, unde Laurențiu Ulici, președintele juriului, a fost atât de entuziasmat de ceea ce scria Marcel, încât i-a dat premiul al II-lea.

R.Ș.: Emulația, competiția din cadrul cenaclului Pavel Dan avea vreun efect asupra dumneavoastră? Vă stârnea ca și scriitor?

V.M.: Pe atunci nici nu mă consideram un scriitor. Eram prietenul și egalul lor. Vreau să spun că acel cenaclu, cu tot cu preparative, îmi ocupa cam jumătate din săptămână. În plus, „Pavel Dan” avea relații de prietenie cu alte cenacluri studențești din București, Cluj, Craiova și chiar Iași.

R.Ș.: Cum a fost trecerea de la poezie la proză? Când s-a întâmplat?

V.M.: Prin '77-'78 am început să scriu „masiv” proză. Cenaclul abunda în poezi - între timp rândurile sale se îngroșaseră -, și pur și simplu nu existau prozatori. Singurul prozator gata format mi s-a părut Daniel Vigli. Lucian P. Petrescu scria o proză mai dificilă, mai intelectualistă, să-i zicem. Lucrurile se potenta reciproc. Și eu îi mai sfătuiam, însă Vighi și eu Petrescu am insistat foarte mult să citească o proză în cenaclu. Trecerea de care întrebă s-a făcut printr-o detașare față de valul de poezie foarte bună care se scria în cenaclu. Simțeam că proza îmi oferă un spațiu mai generos de... joacă.

R.Ș.: Muza a devenit o natură poetică. Ea îl vizitează doar pe poet, pe prozator mai puțin. Marin Preda spunea că el nu așteaptă să fie inspirat. Se pune la masă și scrie. Dumneavoastră cum scrieți?

V.M.: De multe ori pornesc de la un motiv, de la o frază, de la o obsesie. Alteori am un plan al unei proze pe care, cu trecerea timpului îl transform. Fiecare text are istoria lui. Și are, dreptate Marin Preda, de multe ori trebuie să stai la masă cu coala de hârtie în față și să pândesti. Fiecare are rețeta lui, probabil. Eu proză de pură ficțiune nu cred că aș fi în stare să construiesc. Dar nici să fac reportaj sau să copiez realitatea nu sunt interesat. Îți trebuie niște date din existența ta sau din existența altora care să îți miște niște rotițe din creier. Dacă nu ai *story*, riști să plictisești și să pierzi axa textului, dar eu cred că într-o proză atmosfera este foarte importantă.

R.Ș.: Între dumneavoastră și membrii cenaclului era o diferență de vârstă. Erați mai mare cu cel puțin 10 ani decât ei. Simțeați diferența sau mai tinerii scriitori vă acceptaseră?

V.M.: Nu simțeam nici o diferență. Eram la par cu majoritatea dintre ei și eram de-al lor.

R.Ș.: În 1985 ați debutat în volumul colectiv *Drumul cel mare*, alături de Aquilina Birănescu, Constantin C. Platon, Mircea Pora și Gheorghe Secheșan, iar în 1988 ați publicat romanul *Litera albă*. Cele două cărți au apărut la Facla. Cum s-a întâmplat că a dona carte de autor, în pasaj, a apărut la editura Militară?

V.M.: La editura Militară am ajuns prin Mircea Nedelcu și Adrian Babeți. Scriitorii

generației '80 și-au dat seama că aceea editură este mai slab controlată. Asta până când C.V. Tudor a scris, cred că o pagină întregă, în *Săptămâna*, unde îi făcea praf pe Sorin Preda și pe Tudor Dumitru Savu, care publicaseră la editura Militară. Când am citit articolele lui Vadim, care aveau frazeologia securistă binecunoscută, am pălit. Și cu aveam cartea depusă la acea editură. A trebuit, în '89, să fac tot felul de modificări, încât nu mi-am mai cunoscut-o. La un moment dat am vrut să renunț. Știu că șeful secției beletristică de la editură era Talpeș, fostul șef S.I.E., care era bătășean și care și-a dat seama că în substratul romanului sunt topite o serie de lucruri care vorbesc despre Sever Bocu, mare gazetar, politician și lider țărănist, lichidat de comunisti la Sighet. L-am determinat pe Talpeș, care era un om citit, să lectureze o bibliotecă întregă despre Sever Bocu. Romanul a fost respins de Consiliul Culturii chiar pe 17-18 decembrie 1989, dar pe 29-30 decembrie am primit telefon să mă prezint la editură pentru a relipi pasajele scoase de cenzură. Era voie și dădea bine ca o carte a unui timișorean să apară acolo.

R.Ș.: Dacă până în '90 erai un scriitor care își încerca norocul pe la porțile celor câteva edituri de stat, după această dată ai devenit chiar

umneavoastră un important editor. La Editura Marineasa ai publicat mai toți autorii din Banat, dar și mulți alții din țară.

V.M.: Povestea editurii am spus-o atât de des, încât acum, dragă Robert, ar trebui să-ți răspund dintr-o suflare. Dar uite că brusc mă cuprinde lehamitea și nu mi mai vine s-o fac. Adică mi-e teamă să nu pară că

mi dau ba victimă, ba erou, să nu cad în patetisme. În aproximări ce aduc a minciună, în mania persecuției. Deci... Să zicem că întâmplarea i jucat un rol însemnat în toată povestea asta. Eram redactor la revista *Orizont* când, spre sfârșitul anului 1990, prietenul meu Bazil Popovici a fost numit director la Editura Facul, cea care avea să devină Editura de Vest. Mi-a propus să lucrăm în echipă și să facem la Timișoara „o editură europeană”. Am demarat în '91, stabilind legături cu mari case editoriale din țară, cu agenți literari ai unor importanți scriitori din Europa de Est, cu autori români de primă mână din țară și din diaspora. Din păcate, după o vreme, Bazil a ieșit din tandem, intrând, în schimb, cu totul în politică, iar eu am rămas în locul lui, pe o poziție fragilă, ca slujbaş al unui ministru care nu numai că se pedeseriza galopant, ci mai degrabă, se peremiza, se pescniza, se jcaetera. Normal, au trimis corpul de control al primului ministru, care, în principal, mi-a spus așa-zise nereguli datorate lui Vasile Popovici, aflat, de altfel, sub incidența imunității parlamentare. Degeaba au protestat mai toți colegii (cu o excepție) de editură la Ministerul Culturii, a fost în Gol(u). Ce a constatat acea echipă de pe urma turnătorilor unuia care toată viața n-a scris decât așa ceva (și care avea să devină ștab local în partidul de guvernământ), nu i s-a mai spus. Aveam să citeșe și eu, ca tot nul, într-o gazetă la care ulterior ai lucrat și tu și care, din ferice, a făcut între timp niște pași sensul obiectivității) de ce mă făcusem novot: „în orientarea planului editorial, vântul hotărâtor l-au avut reprezentanții mdației Soros”. Cam așa ne infiera cu mânie joletară (sau securistă?), pe mine și pe Popovici, cel care semna curajos Ion Singureanu. Mi se mai reproșa acolo că fac concurență loială, deoarece sunt acționar la o editură particulară. Prima mea reacție a fost aceea de a sistemă până și ideea de editură; în plus, mă răiam cu mine însumi din cauză că m-am lăsat jât în două aventuri. Pentru că, trebuie spus, toții demascării aveau un pic dreptate. Unchiul tu, Zaharia Marineasa, pusese niște bani pentru ne atunci când a așezat bazele Tipografiei și iturii „Marineasa”, iar eu mi-am dat acordul

din vârful buzelor. Numai că la data cercetării onor. corp control, biutul sereleu abia de scosese o carte, de afaceri se ocupase mai sus-citatul uică și săraca nevastă-mea, care, ca administrator general, se lupta cu constructorii și cu două meserii deodată: cea de editor și cea de tipograf. Lăsându-i delatorului bucuria șefiei, m-am înhamat cu toate puterile la editura ce purta și numele meu. Curând aveam să cad din lac în puț. Unchiu-meu făcuse 17 ani de pușcărie comunistă ca dușman al regimului. Mai mult, în tinerețe fusese „verde” (și, după câte știu, așa a rămas până când a murit). (L-am cunoscut pe acest unchi al meu abia în 1964, când a ieșit din detenție. Primul lucru pe care a vrut să-l afle de la mine: „Se mai știe ceva despre un poet pe nume Ștefan Augustin Doinaș, cel care a scris *Mistrețul cu colți de argint?*) Dar acest om, pe banii lui, a avut decența să nici nu încerce publicarea unor lucrări ideologice la Editura Marineasa. Într-un fel, o spun cu toată jena, am fost un cenzor în preajma lui, atunci când simțeam că e tentat „să alunece”. Nici el nu forța nota, ca să nu ne facă greutăți și dându-și seama că aveam alte convingeri. Bineînțeles că am fost de acord cu editarea unor cărți despre rezistența anticomunistă și despre gulagul românesc. Am crezut că e necesară și tipărirea unor autori evasi-

Degeaba am arătat, în adrese trimise presei, că n-am publicat nici unul din titlurile citate de serviciile secrete. Iată-mă, din „iudeo-mason”, devenit „legionar”. Or fi fost și ceva lucrături obscure, mai mult ca sigur: să ne gândim că destui torționari pomeniți în acele cărți trăiesc bine mersi, sunt rumeni în obraz și își încasează frumoasele pensii. Însă a trecut și asta, iar reticențele cu privire la editură s-au risipit, așa că, în faza actuală, trebuie s-o spun, chiar dacă va părea lipsit de modestie, aceasta (editura) e căutată de numeroși autori.

interziși: poezia de pușcărie a lui Radu Gyr, manuscrisele filozofice ale lui Vasile Băncilă. Dar aceste precauții n-au fost de ajuns. În chip firesc, unchiul a trecut din fișele fostei Securități în scriptele noului S.R.I. și, o dată cu el, și editura în rapoartele acestuia din urmă organ. Se actualiza astfel o teză dragă NKVD-ului, cum că vina e transmisibilă și veșnică. Degeaba am arătat, în adrese trimise presei, că n-am publicat nici unul din titlurile citate de serviciile secrete. Iată-mă, din „iudeo-mason”, devenit „legionar”. Or fi fost și ceva lucrături obscure, mai mult ca sigur: să ne gândim că destui torționari pomeniți în acele cărți trăiesc bine mersi, sunt rumeni în obraz și își încasează frumoasele pensii. Însă a trecut și asta, iar reticențele cu privire la editură s-au risipit, așa că, în faza actuală, trebuie s-o spun, chiar dacă va părea lipsit de modestie, aceasta (editura) e căutată de numeroși autori. Dacă n-am spus până acum, iată că o fac: supraviețuirea firmei a fost posibilă datorită spiritului de echipă care ne-a animat, pe fiul meu cel mare, Gabriel, și pe mine, el ducând greul grijilor tehnico-administrative, dar implicându-se mult și în chestiunile editoriale. Și nu trebuie omis nici faptul că toate guvernele postrevoluționare, fără excepție, au omis demagogic să susțină întreprinderile mici, dar au procedat taman invers. Așa că, nevrând să fim neapărat afaceriști și să belim pielea de pe „clienți”, am rezistat numai noi știm cum. (O întâmplare amuzantă: Când, în turbureala anului 1993, a venit în control un domn de la forurile financiare, mi-a pus întrebarea: „Firma se cheamă așa, tipografia o văd, dar care-i editura?” l-am răspuns în stil ludovico-catorzist: „Editura sunt eu!”)

R.Ș.: Editura Marineasa s-a făcut cunoscută, în primul rând, prin seria de poezie. Să fie această serie, în care au apărut, până acum, peste 70 de titluri, și o revanșă a lui Viorel Marineasa care, în definitiv, s-a ratat ca poet?

V.M.: Nu, nu cred că aceasta-i pista corectă. În primul rând există mai mulți poeți (și unii foarte buni) decât prozatori. Apoi, poezia se citește mai repede de către editor, se culege mai lesne și, în consecință, se și tipărește cu mai multă promptitudine. Dar te asigur că dacă aș da

de prozatori valoroși, nu am ezita să-i publicăm. Să nu uităm că am scos autori ale căror cărți de proză au fost bine primite de critică și de cititori (atâția câți au rămas): Lucian Petrescu, Dușan Baiski, Costel Baboș, Dumitru Ungureanu, Dan Negrescu, Rodica Draghinescu, Silviu Gencescu, Tinu Părvulescu, Adrian Crănganu, Marcel Luca. Revenind la întrebare, am trăit mereu cu impresia că poeții timișoreni, față de colegii lor din Cluj, București, Iași sau Craiova, au fost niște ghinioniști. Fiind la fel de buni și, uncori, chiar mai buni, anul 1990 i-a prins, din varii motive, cu foarte puține volume apărute. Editura noastră, după puteri, și-a făcut un program din a echilibra acest deficit. Nu înseamnă că i-am respins pe autorii din alte părți ale țării. O adevărată mină de aur este Reșița. Iar a-i promova pe nouăzeciști a venit de la sine.

R.Ș.: Eticheta de scriitor bănățean va fost aplicată de mai multe ori, și asta nu numai pentru a fi încadrat geografic, ci pentru că în prozele dumneavoastră toposul bănățean este ușor recunoscutibil. Bănățenismul mai poate fi un deziderat pentru un om de literă din vestul României?

V.M.: A fi „provincial” în literatură nu e un stigmat, ci, adesea, o șansă. Eu cred că de-abia acum a sosit vremea bânățenismului (bineînțeles, nu unul opac și suficient sieși), după experiențe fundamentale ca ale unor Sorin Titel, Livius Ciocârlie, Cornel Ungureanu (da-da! vezi textele cu tata Oancea), Daniel Vighi și alții. De altfel, nu mă pot plânge, am fost receptat corect, dacă nu chiar entuziasmat, pe această linie de către criticii „regăjeni”: „Un Macondo bănățean” (Cristian Moraru), „Banatul paradigmatic”

(Monica Spiridon), „Turciada habsburgică a unui bun român” (Constantin Dram).

R.Ș.: Ca și alți mulți confrăți din Timișoara sau de aiurea sunteți cadru didactic la Universitate, la Facultatea de Jurnalistică. Seriați undeva că vă simțiți într-un soi de impostură ca universitar. Câtă exagerare și cât adevăr este în această afirmație? Nu credeți că într-un învățământ aflat în degringoladă scriitorul poate fi, dacă nu un punct de reper, atunci măcar unul de senualizare?

V.M.: Unele lucruri vin prea târziu. De pildă, Parisul trebuie să-l vezi la douășceva de ani, nu la 50. Pe de altă parte, sunt ispitit mereu să polemizez cu acel universitar constipat care-l disprețuiește generic pe omul Eminescu (cel cu studiile neterminate), dar își clădește cariera pe opera acestuia. Cum spuneam și cu altă ocazie, și se poate imputa (și chiar se întâmplă asta!) că, da, ai făcut jurnalistică la viața ta (deși, și aici, se arată unii cu „Ștefan Gheorghiu”, care, direct sau prin intermediari, îți transmit că numai ei sunt adevărații meșteri), dar nu prea ți-ai îndeplinit planul la meta-jurnalistică. Sigur că scriitorul poate (și trebuie) să „încălzească” mediile universitare rigide și, din acest punct de vedere, mă bucur de succesele colegilor mei de generație care predau la universități din București, Brașov, Cluj, Craiova, Sibiu, Alba-Iulia, Timișoara.

R.Ș.: De ce vi se spune „Fiara”? În spatele bonomului și paternului Viorel Marineasa se ascunde și fiara firosă?

V.M.: E o poreclă care s-a întors asupra mea, dar nimeni nu mai vrea să recunoască. Prin '90, fiind proaspăt coleg cu Marcel Tolcea la *Orizont*, după o lungă ședință de corectură m-am trezit zicându-i: „Tolceco, Tolceco, fiară dulce...”. Mai apoi, ori Tolcea, ori marele poreclăș Bebe Costinaș, bazându-se pe apatia sau pe timorarea mea, pe alura de câine bălăt pe care mi-o asum uncori, deci unul dintre ei mi-a spus *Fiară-rea*. Poate că intră în calcul și faptul că se întâmplă câteodată să fiu în formă, adică malițios și degajat, ori să-mi ies din țâțâni și atunci... ferească Dumnezeu!

marta bărbulescu

Intr-o trăire inexistentă

Caut flori printre pietre,
zilele când mai puteam să mă bucur
de mine, ascunsă într-un miez de piatră.

Cuvinte de iubire, nu vă știu gustul,
nu v-am strâns în zilele mele,
când aveam atâta nevoie de voi.

- Ce sus zboară iubirea!
Mai ceva ca rândunelele de pe turlele
Catedralei din Rouen...

Alienarea îndoielii coboară,
pustiul spulberă nisipul trecerii.

Pasărea iubirii-trimisă de Sfântul Francisc
vine la geam, iscodește odaia
și-mi cântă de dragoste.

- Ce sus zboară iubirea!
Mai ceva ca rândunelele de pe turlele
Catedralei din Rouen...

Fumul albastru ridică temple,
minunea de-a alerga fără jintă:
Eu peste tot și nicăieri...

De tine mi-amintesc în timp ce trăiesc
n e t r ă i r e a
cu nopțile mele nebune,
cu zilele mele născute din
d i s p e r a r e -
ca o vitrină laborioasă în limite,
fărămându-se între limite.

- Ce sus zboară iubirea!
Mai ceva ca rândunelele de pe turlele
Catedralei din Rouen...

Eu peste tot și nicăieri,
într-o trăire inexistentă -
ca speranța de pe fața mortului.

Capul Salomeei pe de-asupra ghețurilor
și trupul ei seducător maculat
de valurile ispitei mă tulbură...

De tine mi-amintesc în timp ce trăiesc
n e t r ă i r e a

Pe-o mare de lacrimi, m-am destăinuit
lui Rimbaud în Corabia beată
cu visele mele nebune,
cu zilele născute din disperare,
jucându-mă cu propriu-mi destin,
cu propriu-mi sânge
în ochii morții...

- Ce sus zboară iubirea!
Mai ceva ca rândunelele de pe turlele
Catedralei din Rouen...

Caut febril printre pietre zilele
când puteam să mă bucur de mine...

Cuvinte de iubire, nu vă știu gustul,
nu v-am strâns în zilele mele stinghere,
când aveam atâta nevoie de voi.

- Ce sus zboară iubirea!
Mai ceva ca rândunelele de pe turlele
Catedralei din Rouen...

Buzele mele nasc flori de colț
și un înger mă-mbrățișează la ora,
Când visez despre mine...

Pasărea vine la geam. Îmi iscodește sufletul
și-mi cântă de iubire -
acolo unde nu mai e nimeni.

- Ce sus zboară iubirea!
Mai ceva ca rândunelele de pe turlele
Catedralei din Rouen...

De tine mi-amintesc, în timp ce trăiesc
n e t r ă i r e a ...
Cobor mereu cu visul sub pleoape,
caut febril printre pietrele ascuțite
doar de moarte,
în timp ce trăiesc
n e t r ă i r e a ,

Lovindu-mă între limite,
fărămându-mă-ntre limite,
distrugându-mă.

Alienarea îndoielii coboară,
p u s t i u l
spulberă nisipul trecerii,
fumul albastru ridică temple -
Eu peste tot și
n i c ă i e r i ...

- Ce sus zboară Iubirea!

Boleroul lui Ravel

Soarele trecuse dincolo de munte,
Umbrele cuprindeau pajiștea
cu brândușele și coada șoricelului...

Ne-am luat scaunele pliante,
umbrela pictată cu zădărnice
și rămas-bun de la ziua
în care se mai auzea respirația
ierbii de leac...

Valea intra în întuneric,
umbra însingurării ne cuprindea umbrele:
a l e r g a r e a
luase sfârșit...

Doar iubirea mai stăruie ca un blestem
pentru un timp când se mai putea alerga
și n-o făcusem.

Întorși acasă, am aprins toate luminile,
dar întunericul rămânea statornic,
impenetrabil, destrămându-ne,
contopindu-ne,
înfiorându-ne...

Alergarea luase sfârșit!
Mai stăruie doar - ca o șuviță de fum
amintirea zilei:
O singură șuviță de fum
dintr-un foc bengal.

Întunericul stăruie ca un blestem
pentru toate cele nefăcute când
a l e r g a r e a
nu luase încă sfârșit.

Zidurile se prăbușeau prinzând sub ele
speranțe, iubiri, minciuni,
perversitate.

Doar iubirea mai stăruia - ca un blestem,
pentru un timp când se mai putea
alerga
și n-o făcusem!

Alergarea luase sfârșit!

Soarele trecuse dincolo de noi
Într-o alergare fără de-nceput
și fără de sfârșit...

Boleroul lui Ravel îmi trecea
prin fața ochilor
toată viața...

Eram două umbre suprapuse,
nu știam
unde începe una și unde
sfârșește alta...

Esențial rămânea faptul
că una fără alta
eram
cea mai ușoară pradă morții,
Boleroul lui Ravel îmi trecea
prin fața ochilor
toată viața...

Cineva era vinovat!
Asfințitul - devenit pasăre
era singurul element
d e c o r a t i v .

Perversitatea purta pe brațe
trupul alergătorului însângerat...

Cineva era vinovat
și nimeni nu reușea
să-l identifice.

Boleroul lui Ravel stăruia ca o
m u s t r a r e .

Baraje se prăbușeau peste speranțe,
minciuni, perversitate...
Alergarea luase sfârșit!

Perversitatea purta pe brațe
trupul a l e r g ă t o r u l u i însângerat.
Asfințitul luncea pe buzele
a l e r g ă t o r u l u i
însângerat
devenit pasăre...
Și toate erau simple elemente decorative
într-o mare de fum...

Atunci te-am simțit pe urmele mele,
secondat de o mulțime de păsări albe,
opriindu-se pe ghearele lor miciute -
ca pentru a reține timpul,
făcând gesturi ciudate
cu aripile, fiind cuprinse
de-o mare durere.

Și toate înșiruite în cortegiul
p e r v e s i t ă ț i i ,
purta pe brațe trupul
a l e r g ă t o r u l u i
însângerat.

Boleroul lui Ravel mai stăruia
ca o muștrare!
Asfințitul se odihnea pe surâsul
alergătorului purtat
pe brațele perversității.
Baraje de inimi se prăbușeau!
A l e r g a r e a
luase sfârșit...

Doar iubirea mai stăruia
ca un blestem
pentru un timp în care
mai puteam alerga.
Boleroul lui Ravel
stăruia -
ca o muștrare...

CUVINTE GRECEȘTI ÎN ROMÂNĂ

de MARIANA PLOAE-IANGANU

A fost mai întâi vechea cultură grecească care și-a exercitat influența asupra limbii noastre și aceasta nu direct, ci prin intermediul latinei. Limba greacă antică a dat limbii latine un mare număr de cuvinte în toate domeniile de activitate, cuvinte comune și întregului Occident romanic: biserică, blestema, hoteza, carte, cășca, cicoare, coardă, creștin, culeza, farmec, înger, măcina, mărgea, mestecăin, mângâia, Nicoară, pască, Paști, preot, teacă etc. Aceste cuvinte au fost aduse în regiunile Daciei de coloniștii romani în intenția generală de romanizare; ele sunt considerate ca elemente constitutive ale limbii latine. În afară de acestea, există un număr de cuvinte grecești care sunt comune doar regiunilor danubiene. Ele au fost moștenite în limba noastră din latina care se vorbea numai în aceste regiuni și doar ele sunt considerate de specialiști ca fiind elemente vechi grecești în limba română. După părerea specialiștilor nu sunt mai mult de 11 cuvinte: broatec, ciună, frică, jur, mic, spân, stup, trunchi, stur, truță. Prin urmare prima influență a limbii grecești asupra limbii noastre datează din perioada de formare a ei și s-a exercitat pe cale indirectă. După cum se poate constata, elementul grecesc vechi, atât de important în formarea altor limbi și popoare, nu și-a exercitat influența asupra constituirii limbii noastre.

După secolul al VI-lea populația romanizată din provinciile dunărene se află separată de lumea grecească prin populațiile compacte de slavi stabiliți la granițele Imperiului Bizantin. Conviețuirea strânsă între Bizanț și slavi a dus la crearea pe teritorii suficient de mari, a unor forme de cultură proprii, diferite de cele ale Europei occidentale. Ca atare, populația romanizată din regiunile danubiene s-a găsit înglobată în aria de cultură slavo-bizantină fără ca, totuși, să vină în contact cu lumea grecească. Drept urmare, între secolele al VII-lea - al X-lea au pătruns puține cuvinte de origine grecească în limba română și toate au intrat prin intermediul limbilor slave din vecinătatea teritoriului în care se forma limba noastră. Așa sunt: busuioc, colibă, comoară, corabie, crin, cucuvaie, dafin, desagi, drum, humă, livadă, Rusalii și sfecă.

Începând cu secolul al X-lea, pe măsură ce se creează o ierarhie ecleziastică, se introduce serviciul liturgic. Cultul religios în țara noastră a fost organizat după modelul slav împrumutat din Bizanț. Cea mai mare parte a terminologiei religioase provine din limba greacă, dar a intrat în limba noastră prin intermediul limbii slave. Mulți termeni au rămas până în zilele noastre: acatist, aer, afiluia, amin, amvon, anafură, apostol, arhieru, azimă, călugăr, colivă, diavol, episcop, evanghelie, hirotoni, iconă, iconostas, mitropolit, metanie, osana, potir, prescură, procomidie, psalm, triod etc.

Între anii 917 și 1185 regiunea dintre Dunăre și mare s-a aflat sub dominație bizantină, Dunărea, marcând granița de nord a Imperiului Bizantin. În această perioadă populația din regiunile danubiene intră în contact direct cu limba și cultura greacă din Bizanț. Flota bizantină circula pe Dunăre până la Porțile de Fier, iar din acest trafic regiunile din jur au prosperat nu numai sub raport economic, dar și lingvistic: o serie de toponime apar acum, cum ar fi: Constanța, Sulina, Calafat, Maglavit. Lucrările consacrate influenței grecești asupra limbii române arată că între secolele al VII-lea și al XV-lea cuvintele grecești intrate în limba română sunt de aproximativ 278 dintre care doar 22 sunt împrumuturi directe, iar restul prin intermediul slavilor. După cum se poate observa, influența grecească din timpul Imperiului Bizantin s-a exercitat în special în domeniul organizării politice și ecleziastice, în cel al comerțului; aproape în întregime această influență a fost pe cale indirectă, ea nu a pătruns în mediul rural, ca atare nu a devenit populară decât într-o mică măsură, dar în totalitate, elementul grecesc este o componentă importantă a superstratului limbii noastre.

bujor nedelcovici

DOMENIU PRIVILEGIAT

26 ianuarie 1993

* Cioran: „Cu țara te întâlnești din nevoia de a avea o deznădejde în plus și din setea unui spor de nefericire”.

În fiecare zi, când deschid un ziar primum din România, trăiesc aceleași sentimente. Și de fiecare dată mă întreb: „De unde se naște această permanentă sete de fericire?”

1 februarie 1993

* Un băiețel - 10-12 ani - trecea încet și nepăsător strada. Avea un ghiozdan în spate. Un camion imens, cu o remorcă, s-a oprit în ultimă instanță la câțiva metri de el. Am strigat: „Hei! Grăbește-te! Nu vezi?!” și i-am arătat monstrul care pufăia și scotea tot felul de zgomote scârșnite. Copilul a mers mai departe liniștit pe pasajul de pietoni. M-a privit cu un aer calm. Avea trăsături orientale. L-am urmărit cu ochi consternați în timp ce camionul aștepta cu motorul ambalat. Cred că niciodată nu am învidiat mai mult stăpânirea de sine. Nu era absența și nici nepăsare. Era o siguranță pe care o moștenise și o integrase perfect. M-am simțit stupid și ridicol. Parcă mi-ar fi spus: „Idiotule! Eu știu mai bine ce am de făcut”.

Am plecat jenat și fără să întorc capul după el.

De când am venit în exil trăiesc permanent cu sentimentul că am întârziat undeva și sunt așteptat. O grabă stupidă! O frică ascunsă! Ceva s-a rupt în mine! Ceva s-a spart! Talgerul sună fals! Fisura s-a produs atunci când am fost trimis cu gura în pământ. Trimis „la munca de jos pentru reeducare”, având totuși o diplomă în buzunar... Timp de 12 ani am trăit, zi de zi, cu gândul că dacă nu o să mă „salvez în literatură” o să mă sinucid. Am trăit cu o pastilă de cianură ascunsă într-un pantof. Gândul sinuciderii: ultimul act de libertate!

Rănile se vindecă anevoie, iar cicatricile rămân toată viața. Acum vreau să-mi scot și cicatricile din piele. O să obțin, vreodată, calmul și siguranța aceluia copil?

* Edmodo Costadura: Procès de l'écrivain allemand - Esprit - feb. 1993.

„Intellectualii germani sunt lipsiți de o activitate politică și privați de o educație a libertății și a discursului critic, așa cum remarcă și melancolicul Heinrich Mann”.

Să trecem peste amănuntul că Heinrich Mann (fratele lui Thomas Mann și unchiul lui Klaus Mann) nu mi se pare cea mai elocventă probă în susținerea afirmației. E. Costadura cunoaște superficial istoria culturii germane. Eroarea este prea gravă pentru a fi comentată.

8 februarie 1993

* Am fost lipsit toată viața de o

strategie de carieră: simțul relațiilor, al prieteniiilor interesate, al combinațiilor cu rezultat în viitorul apropiat, al întreținerii unui mister permanent, al „spectacolului” zilnic în grup sau în dialog cu cineva, al evitării conflictelor și sesizării oportunităților, al tacticii politice cu efect imediat sau pe o perioadă lungă a timpului... N-am calculat nimic! Între gândire, scriere, vorbire și act... nu a fost nici o diferență! Știu că sunt incomod, inconfortabil, nesuferit, antipatic, cu un spirit critic exagerat, insuportabil, iconoclast, nonconformist, anacronic, atipic... Și în plus: provocator! N-am decât două soluții: să mă suport așa cum sunt și să nu sper că voi dobândi cândva strategia unei cariere strălucite de scriitor... În destinul meu este înscrisă neizbândă - eșecul - pe care o transform mereu într-o izbândă..

16 februarie 1993

* Acest Jurnal nu se va interfera niciodată cu romanul pe care îl scriu. Imaginarul românesc nu se întâlnește cu realul scris într-un „jurnal” pentru că nu este transferat, trans-figurat, trans-scendat.

* Incapacitatea de a adera la Real. Obiectele - chiar personale - îmi rețin atenția doar câteva clipe. Apoi fug, mă refugiez „dincolo”. Poate și dintr-o enormă plictiseală ce mă năpădește imediat ce deschid ochii și prevăd programul zilei. Cu pleoapele închise călătoreșc în deplină libertate...

* Rolul artei într-o societate despolitică: ideologie + propagandă + etalizarea gândirii + organizarea entuziasmului și a imaginarului colectiv.

Rolul artei într-o societate desacralizată - democratică: divertisment, amuzament, joc (ludic), ironie, sarcasm, provocare, scandal, contestație, deriziune - transformată într-o artă de a trăi -, ignorarea propriei ignoranțe, profit cu orice preț. Doar pentru o elită arta este un „domeniu privilegiat” de informare, cunoaștere, instruire și formare.

Societatea modernă traversează în prezent: criza reprezentării estetice; criza reprezentării politice; criza valorilor morale și a criteriilor de apreciere. Sensul non-sensului existențial.

Poate Marx a avut dreptate când a spus: „Totul este marfă!”

INTEROGAȚII ASUPRA EXISTENȚEI ÎN EXCES

de ION HIRGHIDUȘ

Spiridon Popescu este un poet aparte, cu stonalitate orală rar întâlnită. Pentru cinci-cunoaște în carne și oase, este poetul care, prin lirismul lui firesc, reușește să estompeze orice moment prozaic al vieții. Viața lui este, de altfel, un poem unic, o trăire în interiorul acestuia, până la extazul pe care-l poate crea poezia cu drag. Rădăcinile lui poetice sunt multiple și vigoase: Arghezi, Bacovia, Dimitrie Stelari, Marin Sorescu, Mircea Dinescu, Rimbaud, Baudelaire etc.

Are însă ceva aparte, care-i este propriu și-l singularizează, versurile sale căpătând, de multe ori, suplețea liricii populare.

Din volumul *Supliment de existență* se desprind trei gânduri majore: divinitatea, moartea și iubirea, care sunt fațetele diferite ale aceleiași misterioase existențe. Se știe că Dumnezeu poezilor este cu totul altul decât cel al teologilor, poezia fiind ea însăși, și poate singura, creație de natură „divină”. Din acest motiv, poezia se află într-un câmp sacru, iar poetul este condamnat la relația directă cu inefabilul. Spiridon Popescu îl pune pe Dumnezeu printre noi, îl aduce în cotidian și-l scoate din verticalitatea conceptului absolut. Avem de-a face cu ceea ce s-ar putea numi „paradoxele divinității în infinitul mic”, sau cu întrebarea pe care și-a pus-o un filozof dacă prin ușă poate fugi casa (dacă partea poate cuprinde întregul). Găsim un precedent în „Dumnezeul care geometrizează”, dar geometria, ridicată la rangul de artă, încă e pe măsura unei Generalități absolute.

Uneori poetul presimte parcă retragerea lui Dumnezeu din lume, fără accentul tragic al lui Nietzsche, printre „zeii leneși” care-și pierd sau nu-și dau Determinanții: „M-a rugat ieri Dumnezeu: «Fii bun, stai în locul meu./ Vreau să mă hodin și

eu»”.

Un Dumnezeu laicizat, scos din funcția sa ontologică și cu autoputernicia anulată. Și totuși, se simte uneori distanța de inefabil, ca și regretul (ironic) al acestei diferențe: „Sunt mai sărac cu mult ca Dumnezeu/ N-am nici măcar un șarpe-n raiul meu”.

Această distanță este însă pasageră, întrucât: „Sufletul meu?-/ O modestă cameră de hotel/ În care e cazat Dumnezeu/ Când nu mai sunt locuri în cer”. Prin *Autoportret*, Spiridon Popescu crede mai mult: „Prea semănăm cu Dumnezeu! / Să nu se iște confuzii/ prietenii mi-au mângălit sufletul/ cu vopsea neagră”, fiind contrar divinității, poate un înger căzut cu toată suita de consecințe ce ar decurge de aici.

Poetul simte, în lupta lui cu Infinitul, cât de nesigur este raportul uman-divin, în măsura în care divinul își poate pierde atributele și se supune legilor aceleiași firi. Două poeme cu același titlu (*Toamna*) sugerează acest fapt, Dumnezeu fiind pus în rândul lucrurilor care curg, creându-se o dialectică a divinului, de desfășurare cu finalitate implacabilă: „Privește, Doamne, păsările pleacă/ Iubirile, mai toate se destramă/ — — / Privește, Doamne, doar un pic mai este/ / Și vei cădea din ceruri pe pământ”.

Sau când Dumnezeu: „Mă rugase plin de zel/ să-mpart morțile cu el”. Atributele divinității le preia poetul care reînventează sensurile și desfășurarea timpului. Într-un dialog obișnuit, Dumnezeu este umanizat, adus pe pământ, pus în rândul muritorilor, scos din eternitatea fixă în care nu se întâmplă nimic, pus în mișcare, în aliteritate, în mișcarea infinitesimală a formelor. În infinitul mic încep să se vadă carențele eternității.

paradoxele divinității care, în mod grav, neînșuruit, se desfășoară. Există mereu tendința de a apropia cele două lumi incompatibile: a efemerului și precarității și lumea eternului și imobilului (demitizat).

Moartea este o pasăre „Care îngână mereu un cântec gri”.

Este găsită, inconștient rădăcina care unifică străvechi culturi, în care moartea nu este altceva decât o trecere sau o continuitate a umanului într-un alt orizont. Poetul stă de vorbă cu propria sa moarte, ca și Ivan Turbincă, și încearcă să o determine să amâne consecințele firești, să amâne implacabilul destin: „Zice moartea către mine:/ „Mă, când crezi c-ar fi mai bine/ Să te iau, acum ori mâine?”

O rugă: „Fii omenoasă/ Moarte, măcar mă mai lasă/ Să-mi fac iubita mireasă”/ „Bine, mă, te voi lăsa/ Dar să știi, la nunta ta/ Voi veni și voi juca/ / Să mă ierți de s-o-nțâmpla/ Beată, să dobor vreo stea” Moartea -ca și instrument ontologic - este pusă - ca și Divinitatea - să-și părăsească starea de generalitate, să devină ea însăși o stare de precaritate (o umilire a unei legi absolute, să-și dea determinanții omenoști, să servească umanul în alte scopuri decât cele logice. Totul pare atât de firesc, iar moartea îndeplinește funcția de mamă primordială: „Azi nu-s în apele mele. Crezând că mi-e somn/ Moartea mă leagă s-adorm”.

Trăgându-se puțin din stirpea lui Baudelaire, Spiridon Popescu vede iubirea demitizată, ea nu mai este un obiect frumos, ci în degradare permanentă ca și cântecul „spurcat” din lira poetului.

Ironia și îndoiala sunt două metode des folosite pentru a sugera o stare de fapt: „Iubita mea-i cea mai frumoasă fată/ Și are un nume sfânt: Maria./ Păcat că-i plac doar lucruri trecătoare./ Căci, dacă ar iubi doar veșnicia/ Ar fi într-adevăr, cea mai frumoasă/ Și s-ar chema într-adevăr, Maria”.

Poetul Spiridon Popescu are ceva din nebunia cea mai bună, atât de necesară artistului, și este înzestrat cu talentul deosebit de a depăși banalul. Grija lui față de cuvântul scris este precum grija răului care-și lustruiește pietrele, pentru că nu se poate prezenta în fața mării cu pietre imperfecte.

DE LA CUNOAȘTERE ÎNSPRE ÎNȚELEPCIUNE: ACTUL CRITIC

de SORIN TUDOR MAXIM

Este, uneori, mai ușor să vrei să cunoști lumea așa cum este ca decât lumea imaginată, construită ca o adevărată arhitectură a Ființei de către subiectul cunoscător. Ori, a cunoaște realitatea din punct de vedere uman înseamnă a te supune tiraniei imaginii pentru că - așa cum sublinia filosoful imaginării, J. P. Sartre - oamenii se definesc fundamental ca „ființe ce trăiesc înconjurată de imaginile lor”.

Pentru a înțelege o astfel de realitate, în care imaginația înseamnă, deopotrivă, schimbare de lume dar și schimbare de sine, și, mai ales, pentru a-ți apropia într-o măsură convingătoare, existența autentică ce se ascunde sub această realitate imaginată, simpla cunoaștere rațională nu mai apare ca suficientă. „Evenimentul perceput nu poate niciodată fi resorbit în ansamblul relațiilor transparente pe care inteligența le construiește cu ocazia evenimentului.” (M. Merleau - Ponty, *Bulletin de la Société française de Philosophie*, Paris, 1947).

Atunci, înseamnă că „problema adevărului pentru conștiința filosofică ia naștere în momentul în care eu - persoana conștientă de sine - constată deosebirea dintre el și lumea din afara sa. Atunci se pune problema împăcării cu lumea (s.n.)” (Nae Ionescu, *Curs de istorie a metafizicii*, Introducere de Șt. Voinescu, Editura Anastasia, 1996). Conștiința filosofică nu mai este rațiune întotdeauna conformă cu realitatea, ci și înțelegere, ce dispune de posibilitatea de a reconstitui mental obiectul înțeles. Într-adevăr, ne spune Nae Ionescu (*Metafizica*, I): „Înțelegerea este o activitate analogă cu creația: însemnează re-creațiune, cunoașterea nu este re-creațiune, este delimitare. Rațiunea delimitază, înțelegerea creează din nou - ceea ce este deosebit”.

Cunoașterea - delimitare este fără îndoială primul pas către reprezentarea lumii dar nu și momentul decisiv: pentru a intra în acord cu logosul

ființei, cunoștința care înțelege trebuie să-și trăiască propria-i existență cu înțelepciune.

Ora, drumul sisific de la cunoaștere la înțelepciune, prin care omul își depășește condiția de ființă neputincioasă și inutil revoltată, intrată într-un dezacord funciar cu logica lumii, pentru a accede la armonia dată de înțelegere, este actul critic.

Este mesajul de profunzime ce ne este transmis de noua carte cu care profesorul universitar Florian Bratu este prezent în spațiul spiritualității filosofice românești, *Actul critic*. Eșeu, Junimea, 1999).

O prezență ce nu mai surprinde, autorul nefiind la prima întreprindere de acest gen (mărturie stau erudițiile studiilor asupra lui Camus, Albert Camus. *Mit și metafizică*, Junimea, 1998 sau asupra lui Proust *Cunoaștere și discurs*, 1997) decât poate prin incertitudinea abordării teoretice care ni se propune. Într-adevăr, actul critic nu este abordat de Florian Bratu numai dintr-o perspectivă ce se reduce la informație și la înțelegerea operei, pentru a-i surprinde sensurile secunde, „vizibilul și invizibilul textului artistic” - efort și acesta meritoriu, și nu puțin! - cât mai ales - și aici autorul intră cu pas sigur în templul metafizicii - din perspectiva interpretării critice a cunoașterii *Ființei Lumii*.

Autorul este conștient de riscurile pe care actul critic și le asumă în efortul de a reconstrui lumea pentru om: „Există tentația de a proiecta asupra obiectului analizat propriile imagini, propriile fantasmе, și de aici și deformările, care conduc (...) la discontinuități perceptive, datorate, în mare parte, ignorării structurilor diaconice în procesul receptării și impunerii, conștiente ori nu, a elementelor sincronice. Mai există un risc care nu știu dacă a mai fost sesizat și anume *credința că orice poate fi interpretat*, transferându-se asupra

textului ipoteza de lucru, deschideri ce idealizează ceea ce este, transformându-l în ceea ce se vrea a fi acesta (s.n.)” (*Actul critic*, p. 30).

Și mai există, am mai adăuga noi, încă un risc: cel de a estompa până la suprapunere distincția dintre ființa imaginantă și ființa imaginată. Aceasta pentru că substanța către care se deschide actul critic, imaginea, poate îndreptăți o astfel de atitudine. Este ceea ce sesizează cu subtilitate Florian Bratu în analizele sale asupra lui G. Bachelard.

Dacă la începuturi, Bachelard, pentru nevoile demonstrației, separa imaginea formală de imaginea materială, ulterior el pare să le identifice: „Cum s-a putea spune mai bine că imaginea are o dublă realitate: o realitate psihică și o realitate fizică? *Prin imagine, ființa care imaginează și ființa imaginată se află în cea mai mare apropiere*. Psihismul uman se reformulează la începuturi în imagini” (*Pământul și reveriile voinei*, Editura Univers București, 1998) (Subl. Florian Bratu).

Ocolind această capcană, Florian Bratu subliniază cu înțelepciune că, pe de o parte, actul critic vizează dimensiunile abisale ale nașterii operei, „rescriind” prin participare gândirea creatorului, dar și că, pe de altă parte, în actul critic se realizează condițiile unei cunoașteri de sine și de lume. Cele două ipostaze nu se confundă niciodată în analiza întreprinsă de autor, ci doar se completează în chip fericit.

În întregul său, noua carte a lui Florian Bratu oferă o lectură profitabilă, înscriindu-se ca o analiză originală și de substanță, deosebit de erudită a același timp, asupra experienței, adesea dramatică *întotdeauna critică*, pe care o traversează ființa-lumii

CASA LUI GEORGE CĂLINESCU

de EMIL MANU

Nu numai opera, dar și legendele create în jurul existenței lui G. Călinescu au impus o arhitectură de stil baroc, o aglomerare de metafore latente, un sincretism de jocuri ciudate, cu voluptăți severe. Am trecut adesea pe strada Vădescu¹⁾, o stradă anonimă cu case mici și țigani, cu grădini în care invadează arămăvara liliicii și daliile. Singura atracție:

„Casa de la nr. 53, cu un Sfântu Gheorghe, pictat în stilul naiv și grav al icoanelor pe sticlă, arborat pe fronton și cu aluviunile vegetale de dincolo de zidurile grădinii. Aici G. Călinescu dialoga cu Seneca, bronsa lui Itească, care făcea filozofie și critică de artă și se juca cu Fofează, câinele inteligent de o „profunditate inimaginabilă”. Fofează a intrat în istoria literaturii ca personaj de roman, cu numele de Stolț, pomenit și în *Cronicile optimistului*. Doamna Alice Vera Călinescu ne vorbește despre moartea lui Fofează: „Soțul meu scria, avându-l alături. Câinele manifesta o pietate inexplicabilă pentru manuscrisele lui și nu călca pe ele, chiar le păzea lătrând la cei care simulau că le fură. Erau așa de legați că-i mirosea apropierea de la distanță și se bucura. Morm. Când a fost plecat în China câinele n-a mai vrut să mănânce. Avea ochii triști. A trebuit să-i dau o haină a lui, s-a gudurat ca un om și s-a culcat pe ea cu voluptate. În momentul morții s-a târât din colțul în care zăcea, cu greu, a ocolit totuși manuscrisele și s-a așezat pe pieptul stăpânului. S-au îmbrățișat și peste puține clipe inima lui Fofează nu mai batea. A murit stâlpul casei, spunea soțul meu. Acest epilog sentimental i-a stors lacrimi lui Călinescu. L-au înmormântat în grădina și a pus să i se graveze o placă memorială în limba latină: l-am cumpărat apoi pe Max.

Dar Max nu s-a putut ridica la înălțimea lui Fofează: e un fel de Mitică, nu are „profunditate”, îl caracteriza soțul meu...

În grădina în care se scutură liliicii peste toate fanteziile lui Călinescu, te întâmpină bustul său alb, făcut de Onofrei, schița în granit a unui mic gigant de Paciurea, masca de bronz a unui centaur.

Casa veche e scundă, cu încăperi mici și cu un etaj miniatural ca un fel de mansardă: în fundul grădinii s-au construit ulterior trei încăperi care adăpostesc acum biblioteca, scrinul negru și o parte a colecției de tablouri. În tinerețe, Călinescu colinda cu soția prin latele din Ardeal după icoane pe sticlă și ucele vechi; a fost un vicios colecționar de icoane și tablouri, difuzate peste tot, în toată clădirea. Nu s-a clintit nici un obiect de la locul lui; fotografiile, bibelourile, cărțile, covoarele, toate au înghețat conservându-i prezența în eternitate. Ne întâlnim cu un peisaj de Andreescu, cu doi Luchieni (un peisaj și flori), cu Petrașcu, Pallady, Sterjadi, Lucian Brigorescu, Ciucurencu, Tomiza (printre aritafi un nud de Tomiza; câteva din aceeași unită sunt în colecția Dona) și un autoportret, un creion, al lui Tudor Arghezi. Colecția de icoane pe sticlă (din Sibiu, Păgăraș, din Lazu și Nicula), în exemplare de un accentuat primitivism, merită atenția specialiștilor. După modelul lor, Călinescu a încercat fresce și tablouri; pe unele icoane sparte, a completat figur fragmentele de sfinți în același context ornatic. În camera din stânga, din corpul de sus, se întind pe pereți două copii după oticelli, făcute de Ciucurencu la comanda antezistă a scriitorului. Aici, copistul, și el un artist remarcabil, a trebuit să modifice unele detalii din tablourile marelui pictor florentin: locul mării apare Argeșul, în locul unui tînc negru italian, așezat la picioarele unui

superb nud masiv, apare Fofează.

Biblioteca e o capricioasă enciclopedic bibliofilică: se amestecă literaturi diverse, de la hieroglifile chineze la incunabule, de la

Valéry, la Blaga, de la Barbu la poezii tineri; o mare parte din cărți sunt pline de însemnări personale (ale profesorului), cu reacțiuni violente, cu exclamații sau cu epitete semnificative, cu trimiteri la alte literaturi. Un capitol aparte îl pot constitui, pentru o viitoare cercetare, autografele de pe cărți. Iată ce-i scrie Ion Barbu, în 25 iunie 1930, pe un exemplar de lux din *Joc secund*, numerotat (40): „Din partea celui «capabil chiar» de prietenie, o caldă și nelumescă prețuire. ION BARBU”.

Pe masa de scris așteaptă și-acum stiloul deschis și ultimele rânduri grafiate de mâna lui G. Călinescu (care se află și ea pe birou, mulată în bronz: *Cronica optimistului*). Citind pe poezii tineri, la întâmplare, spre a mă familiariza cu ei, fără nici o intenție...”; câteva linii și apoi neantul...

Pe un scrin lung așteaptă vioara și „harmonica” iar, alături, cu distincție, un alt scrin în linii franceze de tip imperial, un scrin negru. Mobila aceasta s-a individualizat, atât de mult, încât și-a pierdut stilul propriu, blazonard, a devenit numai *Scrinul negru*, un personaj de-a dreptul călinescian.

După legendele care-au circulat, confirmate de soția scriitorului, aici în corpul de jos aveau loc reprezentațiile de teatru.

„Publicul” era plasat pe fotolii franceze în camera *Scrinului negru*, iar „actorii” în bibliotecă. „Regizorul” era el însuși. Aici s-au jucat *Franțuzitele* lui C. Faeca și piesele proprii. G. Călinescu n-ar fi scris teatru dacă n-ar fi pornit de la acest joc familial și familiar.

„În ultimii ani, își amintește Doamna Alice Vera Călinescu, nu mai scria fără muzică. Beethoven sau Mozart, dar mai ales Bach îi stimulau fantezia. În ceasurile grave cânta la vioară, iar când dorea să se distreze, într-un context de badinaje sonore, cânta la acordeon...”

Ochii ni se opresc, în camera de sus, invadată de covoare persane de culoarea pânzelor lui Petrașcu, pe ultima lui fotografie. Soția scriitorului ne explică: „E singura lui fotografie tristă, aproape tragică, de un tragism

nordic, cu o față crispată de sentimentul despărțirii de viață. Până în ultima clipă a lucrat. Aici a revizuit ultimele pagini din *Istoria literaturii*, cea mare, și din *Opera lui Eminescu*, condensată în trei volume. Mai ales la *Istoria literaturii* ținea mult, dorea să apară cât mai repede. Zile întregi a fost trist când își pierduse un dosar cu manuscrise din ea. Și-a corectat la spital ultimele pagini din monografia Vasile Alecsandri și din *Cartea nunții*: a fost așa de bucurios când și-a văzut piesele tipărite.

Lubea cu sălbăticie viața; la spital dorea să-i devin complice și să fugim fără știrea doctorilor pe undeva prin dos, cu o mașină.

Mă opresc în fața unei alte fotografii: Călinescu la 3 ani, cu un buchet de flori albe în față. Ce uimitor seamănă cu omul matur! Alte două fotografii cu soția, tineri, undeva în preajma Sibiului:

„Tot timpul am fost împreună, în vacanțe, în excursiile organizate cu Institutul, pe urmele scriitorilor: numai în China n-am fost cu el. I-am înțeles toate jocurile la care participa cu spiritualitate. Călinescu era un mare sentimental; deși un temperament baroc, cultiva cu fantezie dusa până la bizaerie, viața de familie în care s-au integrat și prietenii: cercetătorii de la Institut (pe care-i socotea „de-ai casei”) și acad. Al. Rosetti (atât de apropiat că reusea să-i cultive și să-i stimuleze în mod creator fanteziile și jocurile de copil)”.

Printre jocurile ultime ale scriitorului au rămas câteva desene, schițe de arhitectură, decoruri și partituri pentru piesele de teatru. Ca opere plastice întregi sunt citabile icoana Sfântului Gheorghe de pe frontonul casei și un portret al soției.

Casa lui Călinescu oferă vizitatorului un miraj baroc: în spații atât de mici, sunt cuprinse atâtea lucruri, de facturi diferite, de școli diferite, din lumi diferite. Nici un obiect nu e lipsit de valori artistice de la paharele de cristal care așează ostentativ vechimea, până la mobila pe care a cântat-o în versuri parnasiene. Fiecare obiect din casă e un personaj din viața lui Călinescu:

„Trăiește nedespărțit de cinci fotolii...”

Când plictisit ni-arunc la ele-n poale.

Ele mă strâng la piept, mă bat pe umăr,

La sânul lor regenerat enumăr

idei zburate, foi ramase goale”.

Într-un poem închinat soției, *Lauda lucrurilor*, Călinescu se definea:

„În mine bate falnic o inimă de foc.

În ale vieții spume ca un delfin mă joc.”

Și făcând aluzie la supărările pe care jocurile acestea i le-au pricinuit uneori, se gândesc la clipa când „Vera”, „va reafila” mânia de azi numai „pe fundul unui scrin. Atunci poate, găsindu-l suav și de blândețe plin/ Va zice: Unde-i el cu trăsnet să mă certe/ Și-apoi ca după ploaie, să rădă și să ierte?” (Vera).

Dintr-un decor de teatru shakespearian în care s-au infiltrat filoane bizantine sau umbre din Florența, această evocare din finalul poemului mi se pare cea mai sinceră imagine cu care gazda închide ușile încadrate de nervuri gotice, din oțel forjat.

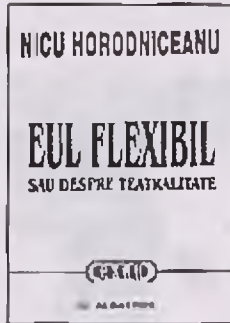
¹⁾ Azi, strada G. Călinescu

VIATA CA SPECTACOL

de MARIA LAIU

Nicu Horodniceanu este de formație inginer chimist, însă pasiunea sa pentru teatru a fost dintotdeauna atât de puternică încât, cu încetul, a devenit o modalitate de existență. Dramaturg, cronicar dramatic (în Israel, unde trăiește din 1972), iată că acum publică și o carte sugestiv intitulată *Eul flexibil sau Despre teatralitate* (Editura Albatros, București, 1999), edificatoare pentru gândirea sa teoretică.

Pomind de la arhicunoscutele sintagme „viața ca teatru”, „lumea-ntreagă e o scenă...”, autorul relevă - în urma unei îndelungi contemplări a comportamentului uman în diverse ipostaze - adevăruri simple, atât de firește, în ordonarea lor aproape matematică, încât ne mirăm că nu le-am gândit/ descoperit noi înșine mai devreme. Spun *contemplare* și nu *cercetare* pentru că indiferent de împrejurări, Nicu Horodniceanu are capacitatea de a se delasa, privindu-se chiar și pe sine ca pe un simplu interpret al unui scenariu oarecare. Acest lucru îl ajută să pună întrebări și să dea răspunsuri provizorii, să propună ipoteze fără a da însă verdice. Doar spre sfârșitul volumului, în cele trei eseuri dedicate exclusiv artei scenice (*Transcendere și subscendere, Libertate și destin în teatru, Reanimarea tragediei*), se ajunge la concluzii de tipul: „O întregă direcție de creație artistică, în care se cuprind linii diferite, dar înrudite ca fond emoțional și concepție despre lume (teatru absurdului, eruzimii, teatrul sărac etc.), se bazează pe o axiomă comună -

inevitabilitatea morții” (pag. 117) sau „Destin și structură sunt două noțiuni suprapuse care se află într-un raport misterios de armonie.

Prima se referă la dinamica personajului, la desfășurarea acțiunii; a doua este definirea personajului, posibilă în mod deplin doar după terminarea acțiunii”

(pag. 125). Este și parca în care abundă referirile la opere și autori celebri (uneori susținute și de citate), nu din pedanterie sau snobism, ci din nevoia de a-și susține demonstrația pur intelectuală cu argumente inatacabile. Dar dacă acest ultim capitol, extrem de elaborat, poate constitui cu ușurință un curs de teorie teatrală, primele trei (*Descrierea eului, Spectacolul istoriei și personajele lui, Arta sau calea perenității eului*) au mai degrabă valoarea unei călătorii inițiatice înlăuntrul eului ca actant al propriului destin. Capătă, socotesc eu, acest excurs în interiorul ființei semnificații neașteptate care, până la urmă, nu au decât rostul unei mai bune cunoașteri a lumii, pregătindu-ne, în mod paradoxal, pentru resemnarea în fața morții, pentru acceptarea firească a acesteia ca punct terminus: „Corporalizarea eului pe care îl numim «interior» este un act abstract de cunoaștere și definire. Această persoană

corporală ne va întovărăși toată viața modificându-se treptat cu scurgerea timpului [...] Corporalitatea devine un mod analogic de cunoaștere a lumii, de apreciere a reacției lumii în raport cu eul. De fapt, acest corp necunoscut (*Alcibiades, II*) este însăși cauza sau, mai bine spus, inventatorul noțiunii, al sentimentului morții” (pag. 10).

Interesantă mi se pare mai ales modalitatea prin care autorul ajunge la „conștientizarea” deplină a existenței corporalității. Dacă în mod normal aceasta ne însoțește permanent fără să simți în mod acut prezența, în situații limită (boală) eul interior și corpul fizic suferă o scindare: „În viața normală, conștiința corpului este prezentă mereu, dar nu cu aceeași intensitate. Ne plimbăm cu el prin lume, îl întovărășim sau ne întovărășește... stăm de vorbă, îl privim sau îl ignorăm. Iluzia acestei libertăți a dialogului cu corpul propriu este întreruptă doar de durere sau slăbire a puterii. Și în acest timp, eul care-l cuprinde îi dă târcoale ca un suflet neliniștit” (pag. 15).

În viziunea lui Nicu Horodniceanu, teatrul și viața se interferează continuu, se suprapun, devin până la urmă același lucru. Nimic nu se petrece în afara scenei, indiferent că aceasta se află într-un teatru propriu-zis sau că lumea însăși devine o imensă sală de spectacol în care nu există decât actori. De aceea, poate, moartea, socotită ca epilog al unei piese de teatru devine ceva mai suportabilă: „Teatrul este arta prezentului. Totul se petrece acum, pentru că nimic nu se repetă. Gândirea reală cuprinde aceste elemente permanente: necunoscutul din desfășurare și repetabilul, elementul universal, care apare după desfășurare sau, mai bine spus, la apogeul ei. Acest apogeu este un vârful tensiunii, o revelare a soluției, care înlătură necunoscutul, a structurii unui destin.

Cui aparține acest destin în care sunt implicați deopotrivă spectatorul, actorul și regizorul?” (pag. 43).

Scris într-un limbaj intelectual rafinat, acest pseudojurnal poate însemna la un moment dat, pentru cititorul avizat, un soi de îndreptar, într-o viață pe care - neînșelegînd-o prea bine - riscăm să o risipim.

cinema

OPRIȚI PĂMÂNTUL, EU COBOR!

de ILINCA GRĂDINARU

CRASH:

... să formeze ochiul, spațiul, relația cu sala (...), să atragă spectatorul în afara lumii sale, în afara străzilor pe care le-a străbătut de zeci de ori (...), să consacre o viziune poetică, copleșitoare, să funcționeze după logica unei călătorii imaginare în necunoscut (...)

Filmele mele pot fi considerate „biosfere, lumi interioare ermetice.” (David Cronenberg).

Crash. Intraductibil, aproape onomatopieic, crash este simbolul lingvistic al unei coliziuni. Ca și cel de-al doilea film al lui David Cronenberg, *eXistenZ*, el impune un nou mod de a pronunța cuvintele, o redistribuire a accentelor cu ecou în construcția abstractă a frazei cinematografice. Este povestea unor relații care încearcă să se contureze, care se silabisesc pe treapta cea mai înaltă, de tonalitate organică, a cuvintelor care imită sunete reale, a corpurilor care încearcă să mimeze viața gălăgioasă, dar la fel de ermetică a obiectelor. Corpul uman este, în cele din urmă, un obiect, o contradicție la starea eterică, la inconsistența romantică a sufletului. Dar, într-un final, cele două extreme trebuie să conviețuiască, ceea ce implică nevoia de o armonizare reală, definitivă.

Cum s-ar putea realiza această stare de absolut, de autorevelare a omului ca unitate, este problema tabu a culturii din întreaga lume. Ceea ce intervine în filmul lui Cronenberg ca o viziune originală a cetățeanului 2000, este

perspectiva asupra întrebării. Unele soluții legate de o altitudine mai mult emoțională în această privință, s-au inspirat din latura cea mai flatantă pentru om, care eliberează imaginația artistică sau speculația religioasă: sufletul. Aparent o cale de mijloc, de fapt o jumătate de măsură, câteva soluții s-au înălțat pertinent din viziunea rațional - științifică (și ea, înghițită, până la urmă, de aspectele înșelătoare ale unor insondabile tenebre).

David Cronenberg redistribuie, însă termenii ecuației și întărește lucrul care, de fapt, contrariază și rușinează în abordarea problemei: importanța decisivă a corpului fizic, a gradului în care el se lasă convins sau nu să intre în pariul speculațiilor personale. Iată, de fapt, marea neliniște, limita extremă și cea mai dureroasă a jocului cu absolutul.

Teoria lui asupra metafizicii dezvoltă o perspectivă fizică, prin excelență. Și acesta e și accidentul, în sensul cel mai organic, onomatopieic al denunțării lui verbale. Crash este un film despre încercarea trupurilor de a-și atinge sufletul, un accident de proporții cosmice și a cărui valoare nu constă decât în momentul extatic, de o clipă, al coliziunii

propriu-zise. De aceea, spațiul cinematografic este extrem de condensat, iar lumina îi conferă scilipiri metalice. Solitudinea lucrurilor, ca și solitudinea oamenilor pare și este fără ieșire, iar singurele provocări, întind barele elastice ale universului ermetic pentru ca apoi jucătorii să fie aruncați în același ring și puși în fața aceleiași confruntări directe, necruțătoare cu rigiditatea propriilor contururi.

David Cronenberg este un cunoscut regizor de film negru în linia lui Hitchcock. Dar, dacă la începutul carierei sale cinematografice violența fizică îi domina opera, acum ea se însinuează obsedant în linia a doua a unei confruntări psihologice sângeroase. Comparația cu o biosferă nu a fost o inscripție hazardată pe care autorul a dat-o creației sale. Pentru că agresiunea corporală este mult mai ușor de depășit și acceptat în fața supraviețuirii într-o atmosferă rarefiată, sufocantă, poate chiar puritatea aerului care o compune. În acest caz, ultima forță primară care mai poartă în sine mesajul mistic al comunicării devine moartea, evadare probabilă sau dizolvare definitivă într-un neant fără drept de apel.

Preluând ideea interbelică a revitalizării speciilor poetice cu formă fixă, idee care a stârnit ecouri și s-a concretizat în paginile revistei **Universul literar** - diriguată de Perpessicius și Camil Petrescu, poetul Nichita Stănescu și criticul M.N. Rusu visau, în perioada anilor 1970/1980, să impună în peisajul literar românesc adevărate **concursuri de perfecționare de rondel, de sonet etc.** Dispariția neașteptată a lui Nichita Stănescu a împiedicat materializarea proiectului, dar documentele marelui poet s-au păstrat și ele cer, în condițiile libertății de expresie de acum, reluarea și împlinirea frumosului vis literar. **Rondelului** propus de Nichita Stănescu pentru concurs îi lipsește al nouălea (9) vers. Provocarea poetică se adresează tuturor celor care doresc să se întrecă întru aflarea versului „lipsă”, fără discriminare, pentru răbătorirea prin gestul participării la

Concursul de perfecționare de rondel a celor 150 de ani de la nașterea lui Mihai Eminescu, în anul 2000 și, totodată, ca omagiu adus vicții și operei lui Nichita Stănescu. Cel de al nouălea vers trebuie completat în spiritul întregului și al poetului. Concursul va fi dotat cu 3 premii în dolari. Juriul concursului este format din M.N. Rusu (președinte), Gabriela Melinescu (Suedia) și Gabriela Marin-Thomton (Florida) membri. Fiecare expeditor, în schimbul plicului trimis, primește o diplomă de participant. **Toate „peripețiile” semantice și epistolare ale CONCURSULUI DE PERFECȚIONARE DE RONDEL vor fi publicate într-o carte dedicată evenimentului.** Textele se primesc până la data de 1 decembrie 1999 pe adresa: M.N. Rusu, 26-45 9th Street, Apt. 408, Long Island City, N Y 11102, USA.

Rondelul glonțului scăpat

se dedică lui M.N. Rusu, nichitologul

El a scăpat de împușcare
Fiind de multă vreme mort
Mai înainte de născare
el își dădu obștescul ort
al popii care-n înslujbare
într-un sicriu ca într-un port
El a scăpat de împușcare
fiind de multă vreme mort
9. (.....)
plutind în frig ca-ntr-un fiord
dintr-o greșită nenăscare
plecând din piele ca din cort
el a scăpat de împușcare

Nichita Stănescu,
Anul de grație, Azi

În perioada 14-19 mai, 1999, a avut loc de-a III-a ediție a „Zilelor HESPERUS”, ediție organizată de Fundația culturală „HESPERUS” cu sprijinul Fundației Rompres, al Muzeului Literaturii Române, al Muzeului Satului, al Institutului pentru Tehnica de Calcul, al Liceului „Jean Monnet”, al Editurii Video a Ministerului Culturii.

La „Ziua ambasadorilor”, din data de 14 mai, a avut loc lansarea romanțelor *Urme pe nisip* de Rajiv Dogra (ambasadorul Indiei la București), apărut la Editura Universal Dalsi, și *Tocaia Grande* de Jorge Amado, apărut la Editura Univers. Lansările au avut loc la Liceul „Jean Monnet”, în prezența ambasadorilor Indiei, Portugaliei și Braziliei.

Cu ocazia „Zilei literaturii”, din 16 mai, au avut loc, la Muzeul Literaturii Române, lansări de carte ale Editurii Crater, Tradiție, Universal Dalsi și ale Fundației Rompres.

În deschiderea „Zilei literaturii” a fost vernisată Expoziția de gravură Ștefan Iacobescu - universul acestui artist plastic fiind prezentat de criticul de artă Octavian Arbosa.

Decernarea Premiilor „HESPERUS”, ediția a III-a, 1999, a avut loc în Sala Studio

a Teatrului „Nottara”, în deschidere fiind organizat un spectacol la care și-au dat concursul membrii Fundației „HESPERUS” și elevii de la Liceul „Jean Monnet”. Laureții acestei ediții sunt: Traian T. Coșovei (premiul pentru poezie), ES Rajiv Dogra (premiul pentru roman), ES José Augusto Scabra (ambasadorul Portugaliei la București) și ES Jeronimo Moscardo (ambasadorul Braziliei la București) - premii pentru contribuția la Zilele „HESPERUS” și pentru promovarea relațiilor internaționale, Adelina Patrichi (premiul pentru escu de televiziune), Paul Grigoriu (premiul pentru realizarea emisiunilor „Matinal”), Alinda Ivanov (premiul pentru organizarea „Seratei limbilor străine” din cadrul Zilelor „HESPERUS”), elevul Claudiu Popescu de la Liceul „Jean Monnet” (premiul Tinereții), Cofetăria Lugana (premiul pentru calitatea sponsorizării) și Vasile Bulicanu (Chișinău) - premiul pentru interpretarea și promovarea valorilor spiritualității românești. Premiile au fost oferite cu sprijinul Editurii Tradiție, al Editurii Crater, al Editurii Nemira și al Fundației Rompres.

La ediția a IV-a, 28-30 mai 1999, a Festivalului Național de Poezie „Sensul Iubirii”, Drobeta Turnu-Severin, juriul, compus din Dan Cristea (președinte), Gabriel Chifu, Viorel Mirea, Ileana Roman și Marius Tupan a hotărât decernarea următoarelor premii:

Pentru carte manuscris:

Premiul Fundației „Alice Voinescu” și al Editurii Prier

Manuela Vasilescu: *Manu-scrisul lui Manu*

Emilian Iachimovscki: *Fiul risipit*

Pentru grupaj

Premiul I al Festivalului și al revistei Luceafărul

Elena-Grațiela Popescu, Craiova

Premiul al II-lea al Festivalului și al revistei Ramuri

Rodica Potocanu, Huedin, Cluj

Premiul al III-lea

Carmen Roxana Angheluș, Huși, Vaslui

Premiul special al Juriului

Cenaclului literar Zburătorul, orașul Onești

kurt vonnegut

GALAPAGOS

În timpul celui de-al doilea Război Mondial, Kurt Vonnegut a fost martorul distrugerii orașului Dresda de către bombardamentul aliaților și din această experiență tulburătoare s-a născut romanul *Abatorul 5* (1969), care i-a adus faima de romancier american contemporan. Scrierile de început au fost în special științifico-fantastice, un gen care i-a adus succese considerabile chiar de la primul roman, *Pianul mecanic* (1952). Deși scriitorul a declarat că a abandonat genul științifico-fantastic, mai sunt încă elemente puternice ale acestui stil în cărțile sale de mai târziu. În *Galapagos* (1985), supraviețuitorii umani ai „Croazierei naturale a secolului” evoluează în creaturi lucioase, cu blană, cu aripioare și cu creiere mici. Toate celelalte forme omenești au încetat să mai existe, ajunse inutile datorită creierelor lor mari. În această nouă satiră usturătoare, selecția naturală nu este decât o serie de accidente nebunești ca și povestirile improbabile ale personajelor, țesute în structura genetică a unui viitor care va părea întunecat numai pentru cei cu creiere mari, pe cale de dispariție, care nu inspiră încredere. Traducerea prezintă primele pagini ale părții întâi. A fost așa, și ultimele pagini ale părții a doua. Și a ajuns așa.

A fost așa:

În urmă cu un milion de ani, în 1986 era noastră, Guayaquil era portul maritim principal al micii democrații sud-americane din Ecuador, a cărei capitala era Quito, sus în munții Anzi. Guayaquil era la două grade sud de ecuator, brâu imaginat care înconjoară planeta, după numele cărui însuși țara și-a luat denumirea. Era înțotdeauna foarte cald acolo și, de asemenea, umezcală, pentru că orașul fusese construit într-o acalmie tropicală - pe o mlaștină bogată în izvoare, prin care curgeau apele amestecate ale câtorva izvoare, care colectau apa din munți.

Acest port maritim era la câțiva kilometri de ieșirea la mare. Plute din materie vegetală înfundau deseori apele amestecate, înghițind vase și locuri de ancorare.

Ființele umane de atunci aveau creierele mult mai mari decât le au astăzi și astfel ele puteau fi încântate de mistere. În 1986, un astfel de mister a fost cum de așa multe creaturi care nu puteau înota pe distanțe mari au ajuns în Insulele Galapagos, un arhipelag de piscuri vulcanice, drept la vest de Guayaquil - separate de continent de o mie de kilometri de apă foarte adâncă, apă foarte rece, direct din Antarctica. Când ființele umane au descoperit acele insule, se aflau deja reptile geko și iguane și șobolani de orez și șopârle de lavă și păianjeni și furnici și gândaci și era reședința căpușelor de brânză și de oaie, și sa nu mai pomenim enormele broaște țestoase de pământ.

Ce formă de transport folosiseră ele?

Mulți oameni au fost în stare să-și satisfacă creierele lor mari cu acest răspuns: Au venit pe plute naturale.

Alți oameni au argumentat că astfel de plute s-au umplut cu apă și au putrezit așa de repede încât nimeni n-a văzut vreodată vreuna dincolo de locul unde nu se mai zărea pământ și că astfel de vase rustice ar fi fost purtate mai curând spre nord decât spre vest, de curenții dintre insule și continent.

Sau au afirmat că toate acele creaturi, locuitoare ale uscatului au trecut fără a-și uda picioarele peste un pod natural sau au trecut înot distanțele scurte dintre pietrele care ieșeau din apă și o astfel de formă de viață sau alta, au dispărut de atunci sub valuri. Dar oamenii de știință folosindu-și creierele lor mari și instrumentele lor iscusite au realizat până în 1986 hârji ale fundului oceanului. Nu exista nici o urmă, ziceau ei, că ar fi intervenit vreo altă masă de pământ, de orice fel.

Alți oameni din acea eră de odinioară, a creierelor mari și a gândirii imaginative, au afirmat că insulele au făcut odată parte din continent și au fost desprinse de vreo catastrofă extraordinară.

Dar insulele nu arătau ca și cum ar fi fost desprinse de undeva. Erau în mod limpede vulcani tineri, care fuseseră vărsați chiar în locul în care se aflau. Mulți dintre ei erau atât de proaspăt născuți acolo, încât puteau erupe în orice moment. În 1986 nici măcar nu dăduseră încă la iveală prea mulți corali și așa că erau fără lagune albastre și fără plaje albe, desfătarea multor ființe umane care obișnuiau să le privească ca pe o anticipare a unei viitoare vieți ideale.

Un milion de ani mai târziu ele într-adevăr au plaje albe și lagune albastre. Dar când a început această poveste, ele erau încă niște cocoase urâte și vârfuri teșite și conuri și piscuri de lavă, fragile și abrazive, ale căror crăpături și gropi și scobituri și văi erau pline până peste margini nu cu sol bogat sau cu apă dulce, ci cu cea mai fină și mai uscată cenușă vulcanică.

O altă teorie de atunci era că Dumnezeu preaputernicul zămisliase toate aceste creaturi acolo unde le găsiseră exploratorii așa că nu avuseseră nevoie de transport.

O altă teorie era că fuseseră mănate acolo la țarm, două câte două de pe puntea arcii lui Noe.

Dacă existase cu adevărat o arcă a lui Noe, și este posibil să fi existat - aș putea să-mi intitulez povestea O a doua arcă a lui Noe.

Acum un milion de ani nu era nici un mister cum un bărbat american de treizeci și cinci de ani, numit James Wait, care nu putea să înote deloc, intenționa să ajungă de pe continentul sud-americane în Insulele Galapagos. Desigur că nu avea de gând să se așeze pe o plută naturală din materie vegetală și să-și facă cele mai mari speranțe. Tocmai își cumpăraseră un bilet de la hotelul lui din centrul orașului Guayaquil, pentru o croazieră de două săptămâni, pentru ceea ce urma să fie primul voiaj al unui vapor de pasageri numit Bahia de Darwin, varianta spaniolă pentru Golful lui Darwin. Pentru această primă excursie în Galapagos, pe vaporul care purta drapelul ecuadorian, fuseseră făcute publicitate și reclame în toată lumea pe parcursul anului care trecuse, ca fiind „Croaziera naturală a secolului”.

Wait călătorea singur. Chelise prematur și era gras și n-avea o culoare sănătoasă, ca o crustă pe o plăcintă dintr-un restaurant ieftin și avea ochelari, așa că ar fi putut pretinde că are cincizeci de ani, în caz că ar fi avut vreun avantaj din a pretinde așa ceva. Dorea să pară

nevinovat și timid.

Acum era singurul client în holul de cocktailuri al hotelului El Dorado, pe larga Calle Diez de Agosto, unde își luase o cameră. Și barmanul, un nobil descendent încaș mândru, de douăzeci și unu de ani, numit Jesús Ortiz, avea sentimentul ca acest bărbat posomorât și fără prieni, care pretindea că este canadian, fusese distrus de vreo tragedie sau nedreptate teribilă. Wait dorea ca toți care îl vedeau să simtă în acest fel.

Jesús Ortiz, care este unul dintre cei mai drăguți oameni din această poveste a mea, nu-l disprețuia, ci mai degrabă îl compătimea pe acest turist singuratic. Găsea că este trist, așa cum Wait și sperase, că Wait tocmai cheltuise o groază de bani în magazinul hotelului - pe o pălărie de paie, și pe sandale din sfoară, și pe pantalonii scurți galbeni, și pe o cămașă de bumbac, albastră, cu alb și purpuriu, pe care o purta acum. Ortiz se gândea că Wait avusese multă demnitate când sosise de la aeroport, într-un costum de afaceri. Dar acum, cu bani mulți, se transformase într-un clown, o caricatură de turist nord-american la tropice.

Eticheta cu prețul era încă prinsă de tivul noii cămăși de primă calitate a lui Wait și Ortiz, foarte politicos și într-o engleză bună, i-a spus:

- Oh, zise Wait. Știa că eticheta era acolo, și dorea ca ea să rămână acolo. Dar se prefăcu-jenat și păru să fie gata să scoată eticheta. D-apoi, ca și când ar fi fost copleșit de vreo suferință de care încerca să scape, păru să uite totul despre asta.

Wait era pescar și eticheta cu prețul era momca lui, o modalitate de a-i încuraja pe străini să vorbească cu el, să spună într-un fel sau altul, ceea ce spusese Ortiz:

- Scuzați-mă domnule, dar nu pot să nu observ că...

Wait era înregistrat la hotel cu numele din pașaportul său canadian fals, care era Willard Flemming. Era un escroc de succes suprem.

Pentru Ortiz nu era un pericol, dar pentru o femeie neînsoțită și care arăta ca și când ar fi avut ceva bani și care n-avea soț și trecuse de vârsta când ar fi putut aduce pe lume copii, cu siguranță că ar fi fost.

Până în prezent Wait curtasese și se căsătorise cu șaptesprezece persoane de acest fel - și apoi le golise cutiile cu bijuterii și cutiile cu depozite și conturi bancare, și dispăruse.

Fusese atât de înecunat de succes în ceea ce făcuse încât devenise milionar, cu conturi de dobânzi sub nume false în băncile din toată America de Nord și nu fusese niciodată arestat pentru ceva. Din câte știa el, nici măcar nu încerca să-l prindă cineva. În privința poliției, el se gândea că era unul dintre cei șaptesprezece soți necredincioși, fiecare cu un nume diferit, în locul unui singur criminal obișnuit al cărui nume real era James Wait.

În zilele noastre este greu de crezut că

oamenii au putut fi vreodată duplicitari așa strălucitori ca James Wait - până mi-am amintit că aproape fiecare ființă umană adultă de odinioară avea atunci un creier care cântărea aproape trei kilograme! Nu se putea pune capăt planurilor rele pe care o mașină a gândurilor care supradimensiona să nu le poată imagina și executa.

Așa că am ridicat această întrebare deși nu este nimeni în jur ca să răspundă la ea: S-ar putea pune la îndoială că, creierele de trei kilograme au fost odată aproape fatale în evoluția rasei umane?

O a doua întrebare: Ce sursă era atunci, odinioară, cu excepția circuitelor noastre nervoase supraelaborate, pentru relele pe care le vedeam sau le auzeam pur și simplu aproape peste tot?

Răspunsul meu: Nu era o altă sursă. Aceasta era o planetă foarte inocentă, cu excepția acelor multe creiere mari.

Și a ajuns așa

Am scris aceste cuvinte în aer - cu vârful degetului arătător al mâinii mele stângi, care este de asemenea din aer. Mama mea a fost stângace și eu sunt la fel. N-au mai rămas ființe umane stângace. Oamenii își exersează aripioarele perfect simetrice. Mama a fost roșcată și Andrew MacIntosh a fost la fel, deși eu și Selena, respectiv copiii lor, n-am moștenit pletele lor rugini - nici neamul omenesc, nici nu putea neamul omenesc. N-au mai rămas roșcați. N-am cunoscut personal nici un albinos, dar nici albișori n-au mai rămas. Printre focile eu blană, mai apar totuși albișori din când în când. Blănușile lor ar fi fost prețuite acum un milion de ani pentru hainele de blană ale doamnelor care le-ar fi purtat la operă și la balurile de caritate.

Oare blănușile oamenilor moderni ar fi fost frumoase pentru strămoșii lor de odinioară? Nu văd de ce nu.

Mă deranjează că scriu atât de imaterial, cu aer pe aer? Păi - cuvintele mele vor fi atât de durabile ca oricare dintre scrierile tatălui meu, ale lui Shakespeare, ale lui Beethoven, ale lui Darwin. S-a dovedit că ei toți au scris cu aer pe aer și acum eu culeg acest gând al lui Darwin din atmosfera îmbălsămată:

„Progresul a fost mult mai general decât regresul.”

- Asta-i adevărat, asta-i adevărat.

Când a început povestea mea, se părea că barba pământeană a mecanismului de ceasornic al universului era într-un pericol groaznic, de când multe din părțile lui, adică oamenii, nu-și mai găseau locul nicăieri și aduceau stricăciuni părților din jurul lor ca și or înșile. Mai mult decât atât, așa fi putut spune că pagubele erau mai presus de orice reparație. Dar nu!

Datorită anumitor modificări în proiectarea ființelor umane, nu văd nici un motiv ca partea pământeană a mecanismului de ceasornic să nu poată să-și continue ticăitul mai departe, pentru totdeauna, la fel cum ticăie acum.

Dacă vreun anumit fel de ființe upranaturale sau extraterestre, acci îndrăgiiți ai utăului meu, au adus umanitatea în armonie cu a însăși și cu restul naturii, eu nu i-am prins încă asta. Sunt pregătit să depun jurământ că aceea Selecției Naturale a făcut munca de adreptare fără vreun ajutor din afară.

Cei care au supraviețuit în cel mai mare număr au fost cei mai buni pescari din mediul marin al Arhipelagului Galapagos. Aceia cu tâlpile și cu picioarele cele mai asemănătoare

aripioarelor erau cei mai buni înotători. Fălcele prognatice erau mai bune la prinsul și apucatul peștelui, decât ar fi putut fi vreodată mâinile. Și orice persoană care pescuia și care putea tot mai mult timp sub apă putea prinde cu siguranță mai mult pește decât dacă el sau ea erau mai fuzelați, mai asemănători glontelui - aveau un craniu mai mic.

Astfel decurge povestea mea, cu excepția câtorva detalii nu foarte importante pe care n-am reușit să le cuprind undeva. Nu le-am însălat într-o anumită ordine pentru că acum trebuie să scriu în grabă. Tata și tunelul albastru pot veni să mă ia în orice clipă.

Mai știu încă oamenii că vor muri mai devreme sau mai târziu? Nu. Din fericire, după umila mea părere, au uitat asta.

M-am reprodus când am fost încă în viață? Am lăsat întâmplător însărcinată o elevă de liceu din Santa Fe la scurt timp după ce am intrat în Marina Statelor Unite. Tatăl ei era directorul liceului, și eu cu ea nici măcar nu ne plăceam foarte mult. Ne pierdeam timpul doar, așa cum sunt înclinați să facă tinerii. Ea a făcut un avort pentru care a plătit tatăl ei. Nici măcar n-am aflat vreodată dacă așa fi avut o fiică sau un fiu.

Asta bineînțeles că mi-a fost învățare de minte. După aceea îmi luasă mereu precauții ca eu sau partenera mea să folosim măsuri contraceptive. N-am fost niciodată căsătorit.

Mă deranjează că scriu atât de imaterial, cu aer pe aer? Păi - cuvintele mele vor fi atât de durabile ca oricare dintre scrierile tatălui meu, ale lui Shakespeare, ale lui Beethoven, ale lui Darwin. S-a dovedit că ei toți au scris cu aer pe aer și acum eu culeg acest gând al lui Darwin din atmosfera îmbălsămată:

„Progresul a fost mult mai general decât regresul.”

Și îmi vine să râd acum, când mă gândesc ce pierdere de demnitate și de frumusețe ar fi dacă o persoană modernă înainte de a face dragoste s-ar echipa, el sau ea, cu metode tipice contraceptive de acum un milion de ani. Mai mult, imaginați-vă că ar trebui să facă asta cu aripioarele în locul mâinilor!

Plutele naturale din materie vegetală de oriunde ar fi venit, au ajuns aici pe vremea mea, cu sau fără pasageri? Nu. A ajuns în aceste insule vreun fel de specie de uscat de când Bahiia de Darwin a eșuat? Nu.

Apoi din nou, am fost aici numai de un milion de ani - n-a fost deloc mult timp, într-adevăr.

Cum am ajuns din Vietnam în Suedia?

După ce am împușcat-o pe bătrâna care l-a omorât pe cel mai bun prieten al meu și cel mai rău dușman, eu o grenadă de mână, și ceea ce a mai rămas din plutonul nostru a dat foc satului ei până l-a făcut serum, am fost internat pentru ceea ce se numea „extenuare nervoasă”. Am fost îngrijit cu blândețe și cu dragoste. De asemenea, am fost vizitat de ofițeri care m-au făcut să înțeleg cu forța cât de important era ca eu să nu spun nimănui ceea ce se întâmplase în sat. Numai atunci am aflat că plutonul nostru ucisese cincizeci și nouă de săteni de toate vârstele. Îi numărăse cineva după aceea.

În timpul unei permisiuni am contactat sifilis de la o prostituată din Saigon în timp ce eram beat și drogat cu o mare cantitate de marijuana. Dar prima leziune a acelei boli, încă una necunoscută în ziua de azi, nu a apărut până când n-am ajuns în Thailanda, la Bangkok, unde am fost trimis cu încă mulți alții, pentru o așa-zisă „odihnă și recreere”. Acesta era un

eufemism înțeles de toți și de fiecare în parte că însemna mai mult prostituate, și droguri, și alcool. Prostituația era atunci un câștig major de valută străină în Thailanda, pe locul al doilea numai după orez.

După aceea venea cauciucul.

După aceea venea tekul.

După aceea venea cositorul.

N-am vrut să știu Corpul de Marină că aveam sifilis. Dacă aflau despre asta, mi-ar fi tăiat plata în timpul perioadei cât am fost în tratament. Mai mult, perioada de tratament ar fi fost adăugată anului în care trebuia să fac armata în Vietnam.

Așa că am căutat serviciile unui doctor particular din Bangkok. Un coleg de la Marină de acolo mi-a recomandat un tânăr doctor suedez care trata cazuri ca al meu și care făcea cercetări la Universitatea de Științe Medicale de acolo.

La prima mea vizită mi-a pus întrebări despre război. M-am trezit că i-am spus despre ceea ce făcuse plutonul nostru satului și sătenilor. A vrut să știe ce simțisem și i-am replicat că pentru mine, cea mai groaznică parte a experienței a fost că n-am simțit mai nimic.

- Ai plâns după aceea sau ai avut probleme cu somnul? m-a întrebat el.

- Nu, domnule, am răspuns eu. De fapt am fost internat pentru că nu voiam să fac altceva decât să dorm.

Nu mi-a venit să plâng. Eram orice, dar nu eram un plângăcios, un papă-lapte. Și nu am plâns prea mult nici înainte de a face din mine un bărbat, Corpul de Marină. N-am plâns nici măcar când roșcata și stângăcea mea mamă ne-a părăsit pe tata și pe mine. Dar apoi acel suedez a găsit ceva de zis care m-a făcut să plâng ca un copil - în sfârșit. A fost la fel de surprins ca și mine când nu m-am mai oprit din plâns.

Iată ce a spus:

- Am observat că numele tău este Trout. Ești cumva din întâmplare rudă cu minunatul scriitor de literatură științifico-fantastică, Kilgore Trout?

Acest doctor era singura persoană pe care am întâlnit-o vreodată în afară de Cohoes, New York, care auzise de tatăl meu.

Trebuise să fac atâta drum până la Bangkok, în Thailanda, ca să aflu că în ochii unei singure persoane totuși disperatul scrib care fusese tatăl meu, nu trăise în zadar.

Doctorul m-a făcut să plâng atât de mult încât a trebuit să mi se administreze sedative. Când m-am trezit o oră mai târziu în biroul lui, pe un pat, se uita la mine. Eram singuri.

- Te simți mai bine acum? zise el.

- Nu, am răspuns eu. Sau poate. E greu de spus.

- M-am gândit la cazul tău în timp ce ai dormit, zise el.

Există un medicament foarte puternic pe care aș putea să i-l prescriu, dar te las pe tine să hotărăști dacă vrei sau nu să-l încerci. Va trebui să fii complet conștient de efectele lui secundare.

Am crezut că vorbea despre cât de rezistente la antibiotice au devenit organismele atinse de sifilis, datorită Legii Selecției Naturale. Creierul meu mare greșea din nou.

Îmi spuse că avea prieteni care puteau să-mi aranjeze să ajung din Bangkok în Suedia dacă voiam să caut azil politic acolo.

- Dar nu știu suedeza, am spus eu.

- O să înveți, zise el. O să înveți, o să înveți.

Prezentare și traducere de Liana Barboni

grațiela popescu

(Premiul I la Festivalul „Sensul iubirii”, Drobeta Turnu-Severin și Premiul revistei *Luceafărul*)

Catifea

Cerșetorului de cafea

când între noi vor cădea
înflorate draperii de catifea arcurile dormezei
laminare zăbreându-ne spate la spate
de atâta elocință cu care ne iubim
vor ofta
cu un trabuc fumigen savurând o cafea
între gura ta și a mea războaie din alt gen
de catifea și noi goi analitici disperați și recruiți
vom exploda
peste perna albastră de catifea
cuvintele când vor îngheța
interfață
cu cavaleri levantini zăbătându-se între viață
și moarte iubitele tale
vor lenevi
eu însămi la rând voi muri triumfal
blestemând de amor în plin sezon estival
vagand hibrid și răcit

îți voi scrie pe-un copac ora mea
la care m-am ruginit din blond-aurit.
(te-am iubit te-am iubit te-am iubit)

Ulise

„Iartă-mă și nu mă ucide! aceasta este
prima artă poetică - arta supraviețuirii,
supraviețuirea prin cuvânt.” (Nichita
Stănescu, o lectură a *Odiseii* lui Homer)

cine știe ce se va alege de noi VINUL SE MAI
CLĂTINA

ÎN PAHAR CÂND EL ÎȘI DĂDUSE
DUHUL

cenușiu la o chetă de aur.

fără moștri noștri marini

fără călătoriile la capătul lumii vântul

amnezic a obosit să ne tot ducă la

Troia

am terminat de ucis și peștorii abandonaji?

prin coclauri rămășițele noastre
spectaculoase

de alabastru măsurate atent de un
dinozaur

sihastru (puls-zero, tensiune-zero,
Diegeză-șoc!)

superproducții americane metalizate
fluide mușcă odată accelerația antică!

încă o generație de troieni-Levis la rampă
scumpiți.

curând deasupra cântecului zeul va muri

nu pleca înaintea cuvântului meu

neterminat! sunt unul

din drumurile tale marine

IARTĂ-MĂ ȘI NU MĂ UCIDE

te rog împreună cu

Femios, poetul.

Diseminare (I)

bastarșilor lui Derrida

pastel în **TEMPERA**

TURA aceasta antropologică în care noi ne
iubeam

scrântiți, cu farduri și șarm și vacarm

unghiile mele depeizate zburau

în conștiința cărnii tale sau acolo unde aș fi
vrut să fie

umbrele vorbelor noastre se strângeau pe
pereți!

cum ești tu?

canicular timp al poemelor ghilotinate de
Catoni

acum sunt sunt bolnavă

de moartea unui pisoi hăcuit de mașini

primesc rest

la un poem dantesco împletesc în text alura lunii
cocoșată pe o scară

(post)structurală dar în rest

calc cu normalitate străzile-caldarâm

mai știi, când nucleele noastre generative
amețite stăteau

cu respirația tăiată de spaimă ca niște anaerobe
ne deschideam venele și le întindeam cuminiți

să ne sugă germeții textuali toată vloga

și mai îți mîntie tipătul final:

**IATĂ TEXTUL, DIN DRAGOSTEA
NOASTRĂ S-A NĂSCUT UN TEXT!**

nu știi cum o să-l creștem

fiindcă cerul e un acvariu pe care ni-l pune în
cap

Dumnezeu în fiecare dimineață

și în ritmul acesta ne vom îneca mai mult decât
este necesar

nu te-am văzut de mult în albastru de iunie!

diseminare (II)

cerul ca o epidermă tăiată prin care curge
sângele lui Dumnezeu:

lumina ce țipă a amurgului

migdalat.

toamnă limpede. Împletesc violet un text

cu alura lunii piratez moda medievală cu vreun

întârziat dantesco

dOR-(OR)-DOR (călduros text de toamnă)

Postmodernizare (I)

poezia ca funcție și meșteșug

simt o lipsă paradigmatică

susținând narațiunea ultimelor pete apărute pe
soare

șorșii profilacticei mele crize auctoriale

vor cădea strâmb.

poezia cu funcție (secretoare) și
meșteșug

veacul nostru transfug

O! MECANICĂ A REALULUI!

transpirând convulsiv și vorace

la apropierea șircată a versului
transliterat pe torace

în perfecta(ta) zi a dimensiunii
noastre (nouăzeciste).

cum să fii postmodern în pardon al provinciilor
(deși cine mai știe din ce parte se scrie azi
poezie)

aici lumea e după tipic cuminte bârfește după
colț

despre cartierul celălalt

își schimbă de câteva ori pe an concepții
politice și pe cele

sexuale după televizor

jurăminte fără umor sunt scuipate cu cojile de
semințe.

fiind structurată scuturată serios în
pasivitatea mea imorală

întoarsă pe dos

lungul șir al femeilor nediferențiate
acuplându-se perfect

hazardat cu lungul șir oponent al
bărbaților (și mai nediferențiat)

n-am clarificat până acum ar
scribendi a mea.

lirismul meu hebdomadard credul fut
contorsionar

(rimează-n calcul a sertar)

în ideea ca să nu lungesc vorba peste
istorismul acestei

reuniuni lacrimogen „time out” desincronizat
iubirea s-a directat în spații non-convenționale

spectacol MAREA CONEXIUNE
URMEAZĂ-ȚI

SETEA! postmodernismul tridimensional
senzorii activați (la maximum) în implozii

un rățâcit tribun domestic răzvrătit și banal.

MARCEL MOREAU: CELEBRAREA FEMEII

de ROMUL MUNTEANU

Intotdeauna au existat oameni de cultură care, după ce au optat pentru un obiect de investigație și reflecție, au continuat să îl exploreze până la o posibilă epuizare de sensuri. Așa a procedat și Marcel Moreau. După ce s-a lăsat vrăjit de misterele inconștientului și ale spiritului irațional, ca modalitate de cunoaștere, eseistul francez (de origine belgiană) a început să-și verifice punctele de vedere în diverse domenii conexe.

Fără îndoială că nu se poate afirma că autorul *Artelor viscerale* (Libra, 1997) ar fi un descoperitor deosebit de noi teritorii ale cunoașterii. Dar nici nu se poate susține că în întreaga sa operă eseistică ar manipula doar idei gata făcute. Descendent din aria mai largă a irationalismului de la finele secolului al XIX-lea, ca și din secolul nostru (Nietzsche,

Bergson, Freud, Jung, Cioran), Marcel Moreau radicalizează unele idei despre civilizația instinctului, cunoașterea îngemănată prin trup și spirit, energia sensibilității și a frumuseții viscerale etc., etc. În ultima sa carte, publicată în limba română, *Celebrarea femeii* (Libra, 1998), întreg procesul de

cunoaștere este grefat pe experiența erotică, pe zonele erogene ale femeii, stimulative prin manifestările paroxistice, favorabile accesului spre marile enigme ale iraționalului.

Sedus de arta eseului, pe care îl cultivă cu pasiune de la începutul carierei sale literare, Marcel Moreau s-a instalat în spațiul acestui gen bastardizat, fiind singurul adecvat modului său de scriitură. El nu are atributele unui filozof erudit, cu sistem, ipostază de care s-a distanțat din tinerețe, dar nici darurile unui scriitor complet. Marcel Moreau este un comonitor, un spirit speculativ, atras de nuanțele de factură aforistică, cu o mare forță de expresivitate.

Tip de creator cu o anumită structură romantică, Marcel Moreau nu are un stil ebordant. El e marcat de accente de revoltă și liric. Autorul își supraveghează mereu ideile, miștile și aprehensiunile literare. Mărturisirile și programaticile sunt foarte clare. „Constatăm că m-am depus destulă trudă pentru a înfrâna această artă la granița erotismului tipător și seducător. Poate că acest erotism e mai prezent decât credeam, dar sub alte înfățișări. Un iz de băjocură, înecol de o imagine tulburătoare de trupuri împreunate, colorat de ecoul surdinizat al unui hipocit sau surâsul negru al unui sex, pentru mine acoperit de glorie.”

Dar unde poate duce această filozofie originală, dintr-o carte numită de autor *Stamentară*. Cunoașterea prin sex este înțeleasă de eseist la rangul unei soluții filozofice fundamentale. În acest scop, trupul femeii este un mijloc și, totodată, un catalizator. Falusul care pătrunde în gîinul femeii este un instrument producător de senzații asociate, iar orgasmul prilejuiește

transformarea senzațiilor oferite de labirintul femeii în plăcere sau în extaz.

Cunoașterea prin senzațiile mijlocite de contactul unui trup masculin cu altul feminin m-a făcut să-mi aduc aminte de senzualismul filozofilor empiriști din Franța și Anglia, precum Condilloc și J. Locke. Faimoasa statuie imaginată de Condilloc își sporește orizontul de înțelegere a lumii exterioare pe măsură ce se adaugă un alt simț. Dar statuia nu era prevăzută cu un organ sexual, invertit ca o funcție cognitivă. Trupurile din carne, imaginate de Marcel Moreau se văd, se pipăie, se adulmecă, se gustă, dar totul este mediat în ultimă instanță de sex. Precizarea eseistului francez este necesară. „Ceea ce mi singularizează senzațiile e ca, în fiecare dintre ele, plăcerea trăită cu oricare femeie, e

O nouă „familie de spirite“ a apărut în filozofie și literatură în ultimele decade ale acestui sfârșit de mileniu. Retragerea aceasta în sex mi se pare un act de disperare și nebunie a anarhiei simțurilor dintr-o lume precară, marcată de frustrări fundamentale.

inseparabilă de progresul cunoașterii mele asupra feminității. Desigur prilejuind bogăția emoțiilor și nu nenorocirile ce le însoțesc rise să înfrunt muta reprobare, cicatricea rănișilor de femeie”. Precizările eseistului francez devin operante pe planul unor distincții cu o bătaie mai îndelungată. Înțelegem astfel că în cadrul unui cuplu erotizat, bărbatul reprezintă cunoașterea prin sex, iar femeia are doar o funcție catalizatoare. Să fie oare acest mod de apreciere un efect al gândirii de tip falocratic? Nu cred, deși prima impresie poate aluneca pe această cale. La urma urmei, ne-am putea întreba de ce nu poate fi și bărbatul prin sexul său o sursă de cunoaștere pentru femeie? Se pare că nu. Dar din alte motive. Investiția libidinală, proiectată de bărbat asupra femeii, văzută ca obiect sexual al dorinței și al plăcerii cognitive o unicează, conferindu-i atribute pe care masculul nu le are. „Cele mai nebune lucruri despre dragoste vor fi spuse de fanaticii frumuseții. Veterani ai revoltei care, într-o bună zi, vor sfârși îngenucheați, cu gura lacomă, dinaintea sexului unei făpturi cu piele arzândă și brațe încolțite”.

Mă întreb dacă vreo scriitoare erotomană s-ar încumeta să-și exprime asemenea dorințe ardente prin opera sa față de bărbatul iubit sau dacă vreo poeză și-ar mărturisi prin versurile sale adorația față de mascul, în maniera deschisă, întâlnită în literatura masculină? Eu nu cunosc asemenea cazuri. N-am impresia că ar fi vorba de o cenzură morală, de educație. Am, mai degrabă, impresia că intensitatea trăirilor exprimate de bărbat prin artă atinge profunzimi mult mai mari. Femeile frumoase sau obișnuit să fie adorate, dar nu-și exprimă asemenea stări de extaz față de amanți. Marcel

Moreau își motivează adorația, pomind de la considerente extrem de variate. „Am purces, așadar, la a cânta adorația pentru ea însăși. Fiindcă dintre toate curente al căror sens a sărăcit, e cel mai muribund și cel mai des invocat. Acest „cadru” care e pe toate buzele mondene ori populare, tinere ori veștede, a propos de orice și de oricine, mi l-am făcut obiect de reflecție, mai întâi al ripostei, pe urmă, încă de mult, de la primele înfruntări cu semnale, abuzul părându-mi-se neputința celor mai mulți de-a da comorilor limbii prestigiul pe care-l merita.” Într-adevăr, uzat dar vital cuvântul adorație are o largă sferă semantică. Important mi se pare că-l separă pe Marcel Moreau de alții în actul de celebrare a femeii. Pe eseistul francez nu-l interesează frumoasa fără corp, nici fecioarele inocente sau sanctificate. Partizan al amorului profan, autorul își rezervă investiția libidinală pentru trupul femeii frumoase, cu viscere fierbinți. El se simte mai aproape de hetaire bacante, de trupurile tinere și ispititoare decât de făpturile austere, virtuozitate cu sexul ofilit.

Efuziunile emoționale ale eseistului francez pleacă din trup și întesc spre corpul puternic sexualizat. „Din adâncul vaginal și ventral al femeii au tăsnit primele mele cântece de euforie. Adânc, convulsiv, mai mult decât al bărbatului. Și noaptea mulcomindu-se în răsuciri, în lipete. Cine n-a înțeles că înaintea acestui mister nu există decât o forță a tatonărilor. Prin ea

presentimentul abisului se deschide necesității naufragiului.” Celebrarea aceasta în stil poetic și ușor patetic a femeii blonde, roșcate sau brune, marmoreene sau ardente, traversează diverse rase și arii geografice. Numele ei ideal ar putea fi Sura, iar obârșia dorită ar rezulta dintr-un amestec slavon-semitic. Elogiul frumoasei valahe de la Dunăre se înscrie în acest spațiu erotico-geografic. Convins că arta și cultura profunzimilor își au sorgintea în adâncurile viscerelor, Marcel Moreau aduce un elogiu ardent femeii-dorință și sursă de cunoaștere. „Femeia ar putea fi dovada supremă că Dumnezeu există, dacă n-ar exista ceva mai bun decât Dumnezeu, ideea pe care ne-o facem despre infinit, când ne e sugerat de perisabil. Nici emoția, nici atenția nu sunt suficiente pentru a ajunge la un adevăr de acest rang, pe cât de violent în hăuri, pe atât de necesar în spasme. E necesară nebunia.”

Modul acesta de gândire și expresie nu ar fi fost posibil fără o imensă liberalizare a gândirii și limbajului, ca și a comportamentului uman. De la *Tropicele* lui H. Miller până la *Complexul lui Portnoy* de Philip Roth a sporit imens spațiul de impudoare și trivialitate în literatură. Și doar Portnoy exclama, aproape disperat, mor după pizdă, Marcel Moreau declară fățiș că femeia-vSagin constituie calca cea mai fertilă de sondare a universului irațional.

O nouă „familie de spirite” a apărut în filozofie și literatură în ultimele decade ale acestui sfârșit de mileniu. Retragerea aceasta în sex mi se pare un act de disperare și nebunie a anarhiei simțurilor dintr-o lume precară, marcată de frustrări fundamentale.

O ISTORIE ILUSTRATĂ A LITERATURII ROMÂNE VĂZUTĂ DE ION CUCU

1). Poeta Marta Petreu îl invocă pe Domnul să țină în viață revistele dar, îndeosebi, pe aceea condusă de domnia sa, *Apostrof*.

2). Cam în aceeași poziție, dar sub alte vremuri (1972), profesa și profetiza Vladimir Streinu.

3). Prin 1969 se aflau pe aceeași bancă, sub diferite comandamente, Nina Cassian și Marin Preda.

4). Doi poeți (Virgil Teodorescu și Virgil Mazilescu) pentru un singur microfon. Cele ascunse nu au număr.

5). La Festivalul „Sadoveanu” de la Piatra Neamț, Cristian Livescu și Vasile Andru intră greu în controverse.

